

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Економічний факультет
Кафедра фінансів і кредиту**

**Фінансова грамотність як ключова ціль ефективного розвитку
фінансового ринку України**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:

здобувачка другого курсу, групи 272-1М
денної форми навчання
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
Короліук Юлія Вікторівна _____

Керівник:

доцент Грубляк Оксана Михайлівна _____

До захисту допущено:
протокол засідання кафедри № 6 від «02» грудня 2025 р.

В.о. зав. кафедри фінансів і кредиту
_____ доц. Бак Н.А.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ	7
1.1. Суть і значення фінансової грамотності у сучасній економіці.....	7
1.2. Вплив фінансової грамотності на формування та розвиток фінансового ринку.....	12
1.3. Нормативно-правове та інституційне забезпечення розвитку фінансової грамотності населення України.....	17
РОЗДІЛ 2.ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ СЕРВІСІВ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	23
2.1. Аналіз рівня фінансової грамотності населення України та його впливу на фінансовий ринок.....	23
2.2. Дослідження видів банківських послуг АТ КБ «ПриватБанк» для фізичних осіб	38
2.3. Роль онлайн-банкінгу та цифрових сервісів АТ КБ «ПриватБанк» у підвищенні фінансової грамотності населення	44
РОЗДІЛ 3.МЕХАНІЗМИ І НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	50
3.1. Адаптація міжнародного досвіду підвищення рівня фінансової грамотності у контексті розвитку фінансового ринку України	50
3.2. Інструменти вдосконалення банківських продуктів і сервісів АТ КБ «ПриватБанк» у контексті підвищення фінансової грамотності клієнтів	56
3.3. Пріоритетні напрями вдосконалення державної політики у сфері фінансової грамотності населення	61
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	71

ВСТУП

У сучасній економіці, що характеризується стрімким технологічним розвитком, високою мінливістю ринкових процесів та зростаючою складністю фінансових продуктів, рівень фінансової грамотності населення стає одним із ключових чинників економічної стабільності та добробуту. Умови сьогодення формують нові вимоги до поведінки споживачів на фінансовому ринку, від уміння оцінювати ризики й приймати раціональні фінансові рішення до здатності адаптуватися до цифрових інструментів управління власними ресурсами.

Значення фінансової грамотності виходить далеко за межі індивідуального добробуту - вона безпосередньо впливає на розвиток фінансової системи, рівень довіри до фінансових інституцій, стабільність домогосподарств та ефективність державної економічної політики. Тому формування фінансової компетентності населення розглядається як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку та невід'ємний елемент сучасної фінансової культури.

В сучасній Україні фінансова грамотність перестала бути просто корисною навичкою - сьогодні вона перетворюється на один із ключових інструментів виживання та розвитку як окремої людини, так і економіки загалом. Під впливом війни, нестабільності та швидкої цифровізації фінансовий ринок зазнав настільки глибоких трансформацій. Українцям доводиться приймати значно складніші рішення - як убезпечити заощадження, якими фінансовими сервісами користуватися, як уникати шахрайства. Усе це потребує не лише базових знань, а й опанування сучасних цифрових інструментів та здатності критично оцінювати власні фінансові дії.

Особливо показовим є те, що сьогодні фінансова грамотність нерозривно пов'язана з доступом до цифрових банківських сервісів. Більшість операцій, які ще нещодавно вимагали фізичного відвідування відділення, тепер здійснюються через мобільні застосунки та онлайн-платформи. Це значно

спрощує повсякденні фінансові процеси, проте водночас висуває нові вимоги до клієнтів. Недостатній рівень обізнаності може призвести до обрання неефективних продуктів, переплат за кредитами, втрати персональних даних або невміння скористатися можливостями, що здатні покращити фінансове становище. Таким чином, фінансова грамотність перетворюється на системний фактор, який визначає не лише добробут окремого громадянина, а й загальну стійкість та конкурентоздатність фінансового ринку України.

Варто також враховувати, що в умовах активного розширення фінансових послуг саме банки дедалі більше виконують роль «освітніх майданчиків», через які населення отримує практичний досвід взаємодії з фінансовими інструментами. Яскравим прикладом є АТ КБ «ПриватБанк» - найбільший провайдер цифрових сервісів в Україні, яким щоденно користуються мільйони громадян для оплати послуг, управління заощадженнями чи оформлення кредитів. У такий спосіб банк не лише надає послуги, але й формує фінансову поведінку клієнтів, впливаючи на їхню обізнаність, навички та звички. Це робить аналіз фінансової грамотності у взаємозв'язку з цифровими банківськими сервісами особливо важливим і актуальним.

Тему фінансової грамотності досліджували як українські, так і зарубіжні науковці. У працях українських дослідників зокрема, О. Ю. Дудчик, І. О. Матвійчук, Т. О. Кізима, А. М. Клочко, А. С. Політова, Т. М. Повод, О. Калініченко, О. Вікарчук та С. Ніколаєнко. Їхні роботи заклали наукову основу для дослідження рівня фінансової грамотності населення та розробки ефективних механізмів її підвищення в Україні. Значний внесок у світове дослідження теми зробили: А.-М. Лусарді, О. Мітчелл, М. Фінк та Дж. М. Коллінз, які досліджують вплив фінансових знань на поведінку домогосподарств, заощадження та прийняття фінансових рішень. Попри наявні напрацювання, комплексне вивчення фінансової грамотності українського населення, особливо в контексті цифрових банківських сервісів, усе ще потребує глибшого аналізу.

Метою роботи є дослідження фінансової грамотності населення України як ключового чинника ефективного розвитку фінансового ринку та визначення механізмів її підвищення з урахуванням сучасних економічних, цифрових і соціальних викликів.

Згідно з метою, у роботі поставлено такі завдання:

- 1) вивчити теоретичні засади фінансової грамотності та її значення у сучасній економіці;
- 2) проаналізувати вплив фінансової грамотності на формування та розвиток фінансового ринку України;
- 3) дослідити нормативно-правове та інституційне забезпечення розвитку фінансової грамотності населення;
- 4) оцінити рівень фінансової грамотності населення України та його вплив на функціонування банківських сервісів АТ КБ «ПриватБанк» для фізичних осіб;
- 5) проаналізувати види банківських послуг та роль онлайн-банкінгу у підвищенні фінансової грамотності клієнтів;
- 6) розробити механізми та напрями підвищення фінансової грамотності населення на основі міжнародного досвіду та вдосконалення банківських продуктів і державної політики.

Об'єктом дослідження є рівень фінансової грамотності населення України та його вплив на розвиток фінансового ринку.

Предметом дослідження виступають механізми формування та підвищення рівня фінансової грамотності населення, а також взаємозв'язок цього процесу з використанням банківських та цифрових сервісів.

У роботі застосовуються такі методи наукового дослідження: аналіз та синтез наукових джерел, порівняльний аналіз, системний підхід, аналітичні та статистичні методи, методи соціологічного опитування та експертних оцінок.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці українських та зарубіжних дослідників, офіційні звіти Національного банку України, дані АТ КБ «ПриватБанк», статистичні матеріали Державної служби статистики

України, міжнародні дослідження OECD та World Bank, а також результати соціологічних опитувань населення.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, в них 9 підрозділів, висновку, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі досліджено сутність та значення фінансової грамотності в сучасній економіці, визначено її роль у формуванні та розвитку фінансового ринку, а також розкрито нормативно-правові та інституційні засади забезпечення фінансової обізнаності населення в Україні.

У другому розділі проведено аналіз рівня фінансової грамотності населення України та оцінено його вплив на функціонування фінансового ринку. Досліджено види банківських послуг АТ КБ «ПриватБанк» для фізичних осіб та визначено роль онлайн-банкінгу й цифрових сервісів банку у підвищенні фінансової грамотності населення.

У третьому розділі проаналізовано можливості підвищення фінансової грамотності населення на основі адаптації міжнародного досвіду, удосконалення банківських продуктів і сервісів АТ КБ «ПриватБанк», а також окреслено пріоритетні напрями розвитку державної політики у сфері фінансової освіти.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ

1.1. Суть і значення фінансової грамотності у сучасній економіці

В умовах стрімких суспільно-економічних змін, коли фінансові операції все частіше переходять у цифровий формат, питання фінансової грамотності стає особливо відчутним для кожної людини. Вона перетворюється на необхідну життєву компетентність, що допомагає людині не лише ефективно розпоряджатися власними коштами, а й захищати себе від ризиків, приймати обдумані рішення та будувати стаке фінансове майбутнє.

Людина стикається з широким спектром фінансових рішень - від вибору кредитного продукту до оцінки ризиків онлайн-платежів чи можливостей інвестування. Уміння орієнтуватися в цих процесах поступово перетворюється на невід'ємний елемент повсякденного життя, подібно до навичок комунікації чи базових цифрових умінь.

Розвиток фінансових технологій, поява нових сервісів і зміна способів взаємодії з банками роблять поведінку споживача ще складнішою. Багато продуктів виглядають простими зовні, але потребують мінімального розуміння механізмів, які стоять за ними. Тому людина, яка володіє навичками фінансової грамотності, здатна не лише краще розпоряджатися власними коштами, а й уникати поширених помилок, наприклад, переплат за кредитами, необдуманих витрат чи необачних дій в умовах економічних коливань [18].

Знання фінансових основ фактично створює для людини своєрідний захисний бар'єр від викликів, які постійно виникають на ринку. Як зазначає Національний банк України, у ситуації, коли спектр фінансових послуг швидко розширюється, зростає інфляційний тиск і посилюється нестабільність на ринку

праці, саме здатність ухвалювати виважені фінансові рішення стає ключовою умовою збереження особистої фінансової безпеки та добробуту [13].

Разом з тим фінансова грамотність має й ширший — макроекономічний вимір. Коли населення уміє приймати відповідальні фінансові рішення, це позитивно впливає на стабільність фінансової системи загалом. Зростає довіра до банків і фінансових установ, активніше розвивається сфера інвестицій, підвищується ефективність використання ресурсів у економіці. Іншими словами, фінансова грамотність перестає бути приватною компетенцією — вона перетворюється на передумову сталого економічного розвитку, що поєднує інтереси окремої людини та всієї фінансової екосистеми.

Попри те, що фінансова грамотність здається добре знайомим і навіть буденним поняттям, у науковій літературі воно має досить широке й багатогранне трактування. У різні періоди дослідники акцентували увагу на різних аспектах, тому сьогодні не існує абсолютно однозначного підходу до визначення цього терміна, хоча сама тема привертає дедалі більший інтерес як в українських, так і в зарубіжних науковців.

Фінансова грамотність часто трактується як багатовимірне поєднання знань, вмінь, ставлення й поведінки, що дає змогу особі ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення та досягати довгострокового добробуту. Саме таку комплексну структуру пропонує міжнародна практика й Організація економічного співробітництва та розвитку — визначення підкреслює, що важливими є не лише знання, а й практичні навички й відповідні установки, які разом формують здатність діяти раціонально у повсякденних фінансових питаннях [12].

Згідно з Національною стратегією розвитку фінансової грамотності населення України до 2030 року : «фінансова грамотність – комплекс знань, вмінь, навичок, ставлення та поведінки людини, потрібних для ухвалення обґрунтованих фінансових рішень і для досягнення в результаті особистого фінансового добробуту» [13]. Такий підхід підкреслює, що фінансова

обізнаність — це не лише інформація, а й уміння її застосовувати на практиці для досягнення довгострокових цілей.

Вагомий внесок у розвиток питання фінансової грамотності зробила американська дослідниця Анна-Марія Лусарді, яка розглядає фінансову грамотність як складову людського капіталу. На її думку, рівень фінансових знань визначає здатність людини планувати майбутнє — формувати заощадження, оцінювати кредитні ризики, вибирати інвестиційні інструменти та уникати необачних рішень. Лусарді підкреслює, що відсутність базових фінансових знань закономірно веде до низки проблем – надмірної заборгованості, відсутності резервів, залежності від дорогих фінансових послуг [38].

Для більш повного розкриття сутності та кращого розуміння різних підходів до фінансової грамотності складено таблицю 1.1., у якій систематизовано ключові визначення, основні компоненти та відмінності у підходах різних авторів.

Таблиця 1.1

Підходи до тлумачення поняття «фінансова грамотність»

Автор	Визначення
Тимків А. О. та Сидор Г. В.	«Фінансова грамотність як певний обсяг знань, що дозволяє усім без винятку членам суспільства (навіть без спеціальної освіти) правильно розуміти зміст фінансових відносин, роль фінансів у суспільстві, особисте місце у цій фінансовій системі та доцільність участі у відновленні країни» [2 с. 12].
Кізима Т.О та Юрій С.І.	«Фінансова грамотність населення – це сукупність світоглядних позицій, знань і навиків громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень» [28, с. 19].
Смовженко Т. С., Кузнецова А. Я.	фінансова грамотність – «сукупність знань, умінь та навичок, які потрібні населенню для прийняття відповідальних економічних і фінансових рішень з належним рівнем компетентностей, і забезпечує соціальну стабільність у суспільстві» [20, с. 35].

Ярова Ю. М.	«сукупність світоглядних установок, знань і практичних навичок, що дають змогу людині планувати бюджет, оцінювати фінансові ризики, обирати відповідні інструменти заощадження й інвестування та в цілому приймати обґрунтовані фінансові рішення, забезпечуючи особисту фінансову стабільність і добробут» [15].
Європейська комісія	Фінансова грамотність є важливою життєвою навичкою. Вона виходить за межі простого розуміння чисел і передбачає надання громадянам знань і навичок, необхідних для прийняття обґрунтованих рішень, які формують їхнє майбутнє, сприяючи досягненню фінансової незалежності, безпеки та добробуту [30].
Група Світового банку	Фінансова грамотність може охоплювати фінансову обізнаність і знання (зокрема про продукти, інституції та поняття), фінансові навички (наприклад, уміння розраховувати складні відсотки), а також фінансову спроможність у частині управління коштами та фінансового планування [40].

Отже, проаналізовані підходи свідчать, що фінансова грамотність розглядається як багатовимірне явище, яке охоплює не лише знання про фінанси, а й уміння, ціннісні установки та поведінкові компоненти, необхідні для прийняття раціональних фінансових рішень. Попри різноманіття трактувань, більшість авторів і міжнародних інституцій наголошують на практичному характері фінансової грамотності, її важливості для забезпечення особистої фінансової стабільності та стійкості в умовах економічної мінливості.

Усе це набуває особливого значення з огляду на ті виклики, з якими стикаються сучасні економіки та домогосподарства, адже рівень фінансової обізнаності дедалі частіше виявляється чинником не лише індивідуального добробуту, а й ширших соціально-економічних процесів.

Узагальнюючи наукові підходи, можна виокремити низку головних функцій і проявів фінансової грамотності в економіці. По-перше, вона дозволяє громадянам раціонально розпоряджатися ресурсами - фінансово грамотні особи більше заощаджують, здійснюють ефективні інвестиції та планують бюджет.

Наприклад, як показує Організація економічного співробітництва та розвитку, учні з вищим рівнем фінансової грамотності значно частіше порівнюють ціни перед покупкою та відкладають заощадження [38]. По-друге, така грамотність захищає від ризиків – фінансово обізнані люди вчасно розпізнають шахрайські схеми, відповідально обирають кредитні та страхові продукти. По-третє, на макрорівні вища фінансова грамотність підвищує економічну стійкість та зростання країни. Фінансово свідоме населення створює нові можливості шляхом інвестування і розвитку бізнесу, що веде до створення робочих місць і додаткових доходів громади/ Стратегічно це означає, що економіка країни з населенням із високим рівнем фінансової грамотності показує стійке споживання, активне накопичення і стабільні інвестиції – чинники, що сприяють довгостроковому зростанню [38].

На рис. 1.1 наведені загальні особливості та аспекти фінансової грамотності для економіки та домогосподарств.

Рис. 1.1. Основні особливості фінансової грамотності

Отже, фінансова грамотність є основою фінансової культури суспільства, що обумовлює раціональну поведінку населення і підвищує ефективність фінансового ринку. Без неї економічна система стає менш інклюзивною і стабільною. Тому науковці та практики однакові у висновку, що підвищення рівня фінансової грамотності – це стратегічний ресурс для розвитку національної економіки і добробуту населення. Саме тому фінансова грамотність сьогодні розглядається не лише як особиста навичка, а як важливий фактор економічної стабільності та розвитку, що впливає на поведінку споживачів, рівень заощаджень, інвестиційну активність та загальну стійкість фінансового ринку.

1.2. Вплив фінансової грамотності на формування та розвиток фінансового ринку

У сучасних умовах трансформації фінансової системи України та стрімкого розвитку фінансових технологій фінансова грамотність населення набуває ключового значення для формування конкурентного, прозорого та стабільного фінансового ринку. Рівень обізнаності громадян щодо фінансових продуктів, механізмів їх функціонування та пов'язаних ризиків визначає якість їх участі у фінансових відносинах та впливає на структуру попиту і пропозиції на ринку фінансових послуг.

Високий рівень фінансової обізнаності формує культуру раціональної поведінки споживачів, підвищує довіру до фінансових інституцій та забезпечує стійкість розвитку їх діяльності. Фінансова грамотність виступає не лише індивідуальною компетенцією, але й системним чинником, що впливає на загальну динаміку фінансового ринку. Обізнані громадяни здатні оцінювати ризики, планувати власні фінанси та приймати усвідомлені рішення щодо заощаджень, інвестування та кредитування. Натомість низький рівень фінансової обізнаності створює вразливість домогосподарств, обмежує їх

доступ до сучасних фінансових продуктів і уповільнює розвиток фінансових установ.

Розвиток фінансового ринку напряму залежить від активності населення у використанні його інструментів. За даними Світового банку, країни з високим рівнем фінансової грамотності показують більшу схильність до користування банківськими рахунками, кредитування, страхування та інвестиційних програм. Це формує ширший ринок споживачів, стимулює фінансові установи розширювати асортимент продуктів і підвищувати якість обслуговування [40].

Для України ця залежність є особливо помітною, протягом багатьох років низька поінформованість громадян стримувала розвиток фінансового ринку, формувала недовіру до банків і перевагу готівкових заощаджень над інвестиційними механізмами. За даними НБУ (2020–2023 рр.), підвищення фінансової обізнаності сприяло зростанню частки громадян, які користуються депозитами, цифровими банківськими послугами та інструментами дистанційного управління коштами [12].

Таким чином, фінансова грамотність формує структуру попиту, сприяючи його переходу від простих фінансових операцій до складніших продуктів — інвестиційних рахунків, страхування життя та недержавних пенсійних програм, вплив на стабільність та довіру до фінансових інституцій (рис. 1.2).

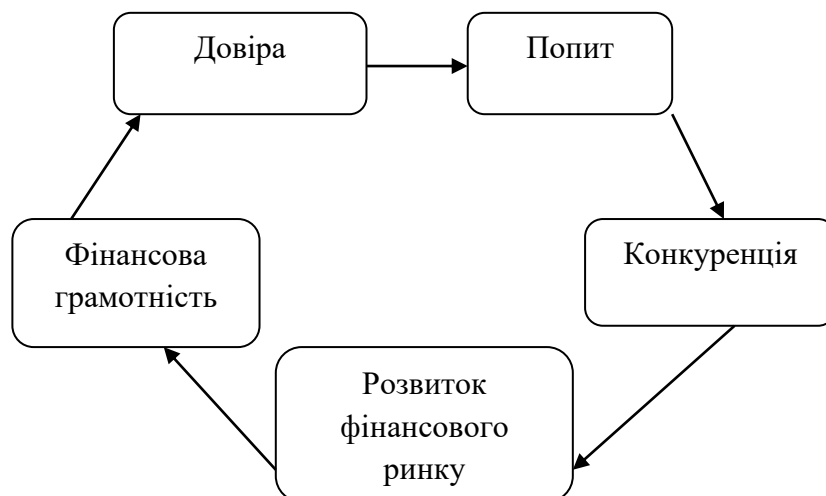

Рис. 1.2. Логічна схема впливу фінансової грамотності на розвиток фінансового ринку

Довіра є фундаментальним елементом розвитку фінансового ринку. Її наявність визначає готовність громадян взаємодіяти з банками, страховими компаніями та іншими фінансовими установами. Фінансово грамотні споживачі здатні краще оцінювати ризики, розпізнавати шахрайські схеми та розуміти юридичні аспекти договорів, беручи відповідальність за власні рішення.

Дослідження OECD підтверджують, що високий рівень фінансової грамотності корелює з нижчим рівнем фінансових шахрайств та конфліктів між клієнтами та установами [38]. В Україні, де історично існувала низька довіра до банківського сектору, підвищення фінансової освіти населення є важливим інструментом стабілізації фінансових інституцій та зміцнення їх репутації.

Унаслідок цього фінансова грамотність:

- 1) зменшує асиметрію інформації між клієнтом і фінансовою установою;
- 2) підвищує прозорість та відповідальність банків і страховиків;
- 3) скорочує ризики масових панічних дій, таких як необґрунтоване вилучення депозитів;
- 4) сприяє зростанню довіри до інституцій, що безпосередньо впливає на обсяг залучених ресурсів.

Фінансова грамотність формує специфічну модель поведінки учасників ринку — планування, заощадження, помірковане боргове навантаження, довгострокове бачення фінансових рішень. На мікрорівні це сприяє зростанню добробуту домогосподарств, а на макрорівні — забезпечує приплив капіталу до фінансової системи.

Ключові поведінкові ефекти фінансової грамотності включають:

- 1) збільшення частки довгострокових заощаджень;
- 2) вищу інвестиційну активність;
- 3) раціональний підхід до кредитування, що зменшує ризики неплатоспроможності;
- 4) поширення культури страхування, стабілізуючи економіку у кризові періоди.

Це створює сприятливі умови для розвитку фінансових інституцій, адже вони отримують можливість працювати із ширшою клієнтською базою та залучати довгостроковий капітал.

Попит з боку фінансово обізнаних споживачів формує середовище, у якому установи змушені конкурувати за клієнта не лише ціною, а й якістю продукту. Це стимулює розвиток інновацій: мобільних додатків, онлайн-кредитування, цифрової ідентифікації, інструментів самообслуговування.

Під впливом зростаючої фінансової грамотності ринок отримує:

- більшу кількість модернізованих продуктів;
- цифровізацію операцій та послуг;
- прозоріші умови обслуговування;
- покращення регуляторних практик завдяки вимогам обізнаних клієнтів.

В Україні розвиток фінтеху у 2019 – 2024 роках значною мірою відбувався завдяки попиту користувачів, які були достатньо поінформовані для переходу до складніших цифрових послуг (інвестиції через мобільні додатки, онлайн-банкінг).

Таблиця 1.2

Залежність розвитку фінансового ринку від рівня фінансової грамотності населення

Критерій	Низька фінансова грамотність	Висока фінансова грамотність
Рівень довіри до фінансових установ	Низький, часті панічні дії	Високий, прогнозована поведінка
Структура заощаджень	Переважно готівка	Депозити, інвестиції, страхування
Кредитна дисципліна	Високі ризики неповернення	Раціональні боргові рішення
Конкуренція між установами	Низька, обмежені продукти	Висока, інновації, прозорість
Інвестиційна активність	Низька	Середня та висока
Розвиток ринку	Повільний	Прискорений, стабільний

Представлена у табл. 1.2 порівняльна характеристика показує суттєві відмінності у функціонуванні фінансового ринку залежно від рівня фінансової грамотності населення. Низька фінансова обізнаність зумовлює формування недовіри до фінансових установ, поширення нераціональної поведінки та обмежене використання сучасних фінансових продуктів. У таких умовах ринок розвивається повільно, характеризується низькою конкуренцією, обмеженою інвестиційною активністю та переважанням готівкових заощаджень.

Натомість високий рівень фінансової грамотності сприяє зміцненню довіри споживачів до фінансового сектору, підвищенню дисципліни в кредитних відносинах та зростанню популярності інноваційних фінансових інструментів. Це створює передумови для активної конкуренції між фінансовими установами, розширення пропозиції фінансових послуг та зростання інвестиційної активності населення. В результаті ринок стає динамічним, прозорим та стійким до зовнішніх економічних коливань [13].

У більшості країн підвищення фінансової грамотності є частиною державної економічної стратегії. В Україні Національний банк та Міністерство освіти впроваджують комплексні програми для дітей, молоді та дорослого населення. Значним кроком стало ухвалення Національної стратегії фінансової грамотності, що спрямована на формування відповідальної фінансової поведінки та підвищення доступу до якісної фінансової інформації [13].

Державна політика сприяє:

- 1) розширенню фінансової інклюзії;
- 2) підвищенню довіри до регуляторних органів;
- 3) зміцненню інституційної спроможності ринку;
- 4) забезпеченню стабільності фінансової системи у довгостроковій перспективі.

Отже, фінансова грамотність є структуроутворюючим чинником розвитку фінансового ринку. Вона впливає на попит, формує поведінкові моделі споживачів, підвищує довіру до інституцій, стимулює конкуренцію і інновації. В результаті розвивається фінансова система, зростає стабільність ринку, а

країна отримує додаткові можливості для економічного зростання. Краща обізнаність громадян створює умови для сталого та безпечного зростання ринку фінансових послуг, водночас сприяючи економічному добробуту суспільства.

1.3. Нормативно-правове та інституційне забезпечення розвитку фінансової грамотності населення України

Ефективний розвиток фінансової грамотності населення неможливий без належного нормативно-правового та інституційного забезпечення, адже саме правові механізми визначають принципи, інструменти й суб'єктів реалізації державної політики у сфері фінансової освіти.

На законодавчому рівні закріплюються основи захисту прав споживачів фінансових послуг, вимоги до прозорості діяльності фінансових установ, стандарти інформаційного розкриття, що створює передумови для формування відповідальної фінансової поведінки громадян. У той час як інституційна система, представлена державними органами, регуляторами та громадськими організаціями, забезпечує практичну реалізацію освітніх програм і просвітницьких ініціатив. Сукупність цих елементів формує комплексний підхід до підвищення фінансової обізнаності в Україні.

За відсутності уніфікованого правового каркасу зусилля з підвищення фінансової грамотності залишаються точковими й малоефективними. Навпаки, закріплення на законодавчому рівні завдань фінансової освіти стимулює координацію діяльності регуляторів (насамперед Нацбанку України – НБУ), освітніх органів та органів влади, гарантує інституційні ресурси й фінансування. Так, у Законі України «Про Національний Банк України» зазначається НБУ уповноваженим проводити заходи з підвищення фінансової грамотності населення [5]. Це офіційно надало центральному банку повноваження у сфері фінансової освіти, що дозволило системно впроваджувати просвітницькі програми, створювати спеціалізовані інформаційні ресурси та проводити всеукраїнські дослідження рівня фінансової

грамотності. Це сприяє зростанню довіри громадян до фінансових установ і користуванню фінансовими послугами, що є важливою передумовою для стійкості ринку та добробуту населення.

Також прийнятий Закон України «Про освіту» відіграє ключову роль у системному формуванні фінансової грамотності населення, оскільки закріплює її як одну з базових компетентностей, які повинні здобувати учні та студенти на різних рівнях освіти [6]. Впровадження цієї складової передбачає не лише набуття знань про основи фінансової поведінки, управління особистими фінансами та користування фінансовими послугами, а й розвиток умінь критично оцінювати фінансові пропозиції та ухвалювати обґрунтовані рішення.

Держава формує правову основу фінансової освіти, а спеціальні інституції впроваджують відповідні програми. Ключовим суб'єктом є Національний банк України – центральний банк і фінансовий регулятор. Національний банк не лише створює стратегію і координує фінграмотність, а й безпосередньо впроваджує навчальні ініціативи [12].

Так, НБУ презентував освітній сайт «Гаразд» – безкоштовну онлайн-платформу з практичними статтями, порадами та тестами, що допомагають громадянам ухвалювати відповідальні рішення щодо особистих фінансів [3].

Платформа містить шість тематичних розділів (гроші, планування бюджету, депозити, кредити, шахрайство, страхування), рубрики «Лайфхаки» і «Питання дня», а також тести для самоперевірки. Сайт надає користувачам можливість не лише здобувати теоретичні знання, а й застосовувати їх на практиці, оцінюючи власні фінансові навички та формуючи відповідальну поведінку у сфері управління особистими коштами. Запуск «Гаразд» – один із кроків НБУ у підвищенні фінансової обізнаності населення та захисті прав споживачів.

На платформі «Гаразд» також проходило Друге Всеукраїнське тестування з фінансової грамотності, під час якого українці могли пройти свій «фінансовий чекап» [11]. Тест охоплював теми управління бюджетом, користування кредитними та депозитними продуктами, страхування, інвестиції та захист від

фінансового шахрайства. Це дозволяло громадянам оцінити власний рівень знань і навичок, а НБУ – визначити прогалини у фінансових компетентностях різних груп населення та коригувати освітні програми й інформаційні кампанії для максимального ефекту.

НБУ також реалізовує проєкт «Талан» – центр фінансових знань, це освітня ініціатива для підготовки вчителів та лекторів з питань фінансової грамотності. «Талан» охоплює педагогів різних рівнів (школярів та дорослих), організовуючи інтенсиви, онлайн-курси та конкурси (зокрема з платіжної безпеки #ШахрайГудбай) [25].

Особлива увага НБУ приділяється цифровим інструментам та інтерактивним платформам, що робить процес навчання доступним для різних вікових та соціальних груп. Окрім вже зазначених проєктів регулятор підтримує розробку онлайн-симуляторів, мобільних застосунків і інтерактивних тестів, де користувачі можуть моделювати управління власним бюджетом, оцінювати кредитні пропозиції, планувати інвестиції та навчатися захищати себе від фінансових ризиків. Ці цифрові ресурси сприяють не лише здобуттю знань, а й формуванню навичок критичного мислення та практичного застосування фінансових інструментів у повсякденному житті [12].

НБУ реалізує спеціалізовані програми для різних цільових груп населення. Для школярів і студентів створюються інтерактивні уроки, квести та конкурси, що формують базові навички управління грошима. Для дорослих – вебіари та тренінги з управління сімейним бюджетом, користування кредитними та страхувальними продуктами, планування накопичень і пенсійного забезпечення. Для підприємців – курси з фінансового менеджменту, інвестування, оцінки ризиків та використання фінансових інструментів для розвитку бізнесу. Такий диференційований підхід дозволяє охоплювати максимально широку аудиторію та формувати у населення комплексні фінансові компетентності [12].

Крім того, НБУ організовує національні та регіональні інформаційні кампанії, спрямовані на популяризацію фінансової грамотності. Це тематичні

тижні фінансової освіти, соціальні ролики, публікації в медіа та соціальних мережах, а також спеціалізовані події щодо захисту від шахрайства, безпечного користування кредитами та цифровими послугами. Такі кампанії дозволяють підвищувати обізнаність населення, формувати культуру фінансової обережності та зміцнювати довіру до фінансових інституцій.

Велику роль відіграють Міністерство освіти і науки (МОН) і Міністерство фінансів (Мінфін). МОН визначає стандарти шкільної освіти і впроваджує фінансову складову в навчальні програми. Зокрема за участю МОН і НБУ розроблено нову модельну програму «Підприємництво і фінансова грамотність» для 8–9 класів, що навчає школярів навичкам управління особистим бюджетом і базовим фінансовим інструментам [4].

МОН забезпечує також підготовку вчителів (через курси підвищення кваліфікації, тематичні інтенсиви) і поширює електронні підручники. Міністерство фінансів, хоча менш помітне у публічних освітніх ініціативах, створює економічно-правову базу та методичні рекомендації (наприклад, що стосується бюджетного виховання чи стандартів фінансової освіти) й узгоджує політику фінансових інститутів [8].

Усвідомлюючи зростаючу потребу в комплексному підході до фінансової просвіти, держава ініціювала розробку Національної стратегії підвищення рівня фінансової грамотності – документа, що визначає стратегічні орієнтири розвитку знань, навичок і ставлень у сфері фінансів серед громадян України до 2030 року. Її розробили група ініціаторів – Національний банк України, Міністерство освіти і науки, Міністерство фінансів та інші профільні органи [10]. Вона стала логічним продовженням попередніх ініціатив у сфері фінансової освіти та враховує сучасні виклики, зокрема воєнні ризики, пандемічні наслідки, швидку діджиталізацію фінансових послуг, а також міжнародний досвід і кращі практики Організації економічного співробітництва та розвитку і Світового банку.

Документ окреслює низку стратегічних цілей, серед яких системне підвищення фінансової обізнаності населення, забезпечення ефективної

координації всіх учасників фінансової екосистеми, розширення тематики фінансової освіти (включно з управлінням особистими фінансами, пенсійним забезпеченням, інвестуванням, цифровими фінансами та підприємництвом), а також орієнтація на різні цільові групи – дітей, молодь, дорослих громадян, педагогів та підприємців. Особлива увага приділяється формуванню практичних навичок планування бюджету, управління заощадженнями, розуміння кредитних і страхових продуктів, оцінки інвестиційних ризиків та безпечного користування цифровими фінансовими інструментами.

Затверджена у 2024 році Дорожня карта реалізації Стратегії деталізує конкретні заходи: впровадження комплексних курсів у навчальних закладах, розробку онлайн-ресурсів та електронних платформ для самостійного навчання, організацію національних і локальних інформаційних кампаній, проведення тренінгів для освітян і фахівців фінансового сектору. Особливе значення надається регулярному вимірюванню результатів та оцінці ефективності заходів, що реалізуються. Для цього передбачено використання індикаторів фінансових компетентностей, які дозволяють визначати зміни у знаннях, навичках і поведінці громадян у різних вікових і соціальних групах, а також коригувати освітні програми й інформаційні кампанії відповідно до отриманих результатів [10].

Стратегія також передбачає партнерство держави і приватного сектору, залучення фінансових установ, банків, страхових компаній і небанківських організацій до проведення освітніх ініціатив, конкурсів і тренінгів. Міжнародні донори та експертні організації (OECD, Світовий банк, USAID, GIZ) надають методичну підтримку та сприяють впровадженню кращих світових практик. Важливим елементом є використання цифрових технологій, що забезпечує широкий доступ до навчальних матеріалів та інтерактивних платформ для різних груп населення.

Таким чином, Національна стратегія до 2030 року створює умови для системного підвищення фінансової грамотності населення, формування у громадян навичок відповідального управління ресурсами та зміцнення довіри

до фінансового ринку. Водночас механізми оцінки ефективності дозволяють відстежувати реальний вплив освітніх заходів і коригувати програми з метою досягнення максимального результату для різних категорій населення.

Отже, нормативно-правове та інституційне забезпечення розвитку фінансової грамотності в Україні формує фундамент для системної та ефективної фінансової освіти населення. Закони визначають правові рамки, завдяки яким Центральний Банк, Міністерство освіти і науки та інші державні органи можуть координувати програми, створювати освітні платформи та впроваджувати навчальні ініціативи для різних груп громадян.

Інституційна діяльність, включно з цифровими платформами, інтерактивними тестами, національними інформаційними кампаніями та системою оцінки ефективності, забезпечує практичну реалізацію цих правових норм. Такий комплексний підхід дозволяє підвищувати фінансову обізнаність, формувати у населення відповідальну фінансову поведінку та зміцнювати довіру до фінансового ринку, що є передумовою стабільності економіки і довгострокового розвитку фінансового сектору.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ СЕРВІСІВ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

2.1. Аналіз рівня фінансової грамотності населення України та його впливу на фінансовий ринок

Рівень фінансової грамотності населення сьогодні розглядається як один із визначальних чинників економічного розвитку держави та добробуту громадян. Зростання ролі безготівкових розрахунків, поширення цифрових фінансових послуг і підвищення відповідальності споживачів за власні економічні рішення вимагають глибшого розуміння фінансових процесів на побутовому рівні.

Високий рівень фінансових знань і навичок населення дозволяє уникнути надмірної закредитованості, зменшити втрати від фінансових шахрайств і ефективніше планувати пенсійні накопичення. За висновками Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), підвищення фінансової грамотності сприяє збільшенню заощаджень і підтриманню доходів у пенсійному віці, що, у свою чергу, позитивно впливає на економічну активність та рівень життя населення [38]. На макрорівні це означає зменшення волатильності споживчої поведінки, ширше використання фінансових послуг і зниження навантаження на державні соціальні програми.

Національний банк України та міжнародні організації також підкреслюють, що обізнані споживачі є важливим чинником фінансової інклюзії та стабільності ринку, оскільки вони формують вищу довіру до банківських та страхових установ. Саме тому держава та регулятори розробляють фінансово-освітні програми, проводять масштабні соціологічні

дослідження та впроваджують стратегії підвищення фінансової грамотності населення.

Оцінити реальний стан фінансової грамотності можливо на основі репрезентативних досліджень, що відображають поведінку та установки громадян щодо фінансових рішень. Для цього використовується міжнародна методологія OECD/INFE (Міжнародної мережі фінансової освіти), яка є загальновизнаним стандартом у країнах ЄС та світу. В Україні цей підхід застосовувався під час національних досліджень, проведених НБУ спільно з USAID у 2018 та 2021 роках, що дозволило здійснювати порівняльний аналіз та оцінювати динаміку змін [24].

За даною методологією індекс фінансової грамотності формується як сума трьох компонентів: фінансових знань (результати тестових завдань), фінансової поведінки (практики управління бюджетом, заощадженнями, користування фінансовими продуктами) та ставлення до фінансів (мотивація, схильність до заощаджень, ставлення до ризику). У комплексі ці складові утворюють індекс, що вимірюється за шкалою від 0 до 21 бала. Максимальні значення кожного з компонентів і рекомендовані мінімальні порогові рівні наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Максимальні та мінімальні цільові значення індексу фінансової грамотності та його компонентів

Показник	Індекс фінансової грамотності	Знання	Поведінка	Ставлення
Максимально можливе значення, балів	21	7	9	5
Мінімальний цільовий рівень, балів	14	5	6	3

Результати оцінювання рівня фінансової грамотності населення України за двома хвилями дослідження - 2018 та 2021 років - подано у табл. 2.2. Наведені дані відображають динаміку зміни інтегрального індексу та його

основних компонентів, що дозволяє окреслити ключові тенденції у формуванні фінансової обізнаності населення.

Таблиця 2.2

Динаміка компонентів індексу фінансової грамотності населення України за 2018 та 2021 рр.

Показник	2018 р.	2021 р.	Зміна, %
Знання (з 7)	4	4,3	7,5%
Поведінка (з 9)	5,2	5,5	5,8%
Ставлення (з 5)	2,4	2,5	4,2%
Загальний індекс (з 21)	11,6	12,3	6,0%
Загальний індекс у % від максимуму	55%	58%	5,5%

Дані табл. 2.2 показують помірне, але стабільне зростання рівня фінансової грамотності населення України за трирічний період. Усі компоненти індексу — знання, поведінка та ставлення — продемонстрували позитивну динаміку, однак глибина цих змін суттєво відрізняється.

Компонент «знання» зріс із 4,0 бала у 2018 році до 4,3 бала у 2021 році, що становить приріст 7,5 %. Це вказує на деяке покращення базових уявлень громадян про фінансові інструменти та економічні поняття, зокрема про інфляцію, відсоткові ставки, кредитування й ризики. Водночас досягнуте значення залишається нижчим за мінімальний рекомендований OECD рівень (5 балів), що свідчить про недостатню сформованість фундаментальних фінансових знань у значної частини населення та обмеженість їхньої здатності приймати складні фінансові рішення.

Компонент «фінансова поведінка» показав зростання з 5,2 до 5,5 бала (+5,8 %). Ця динаміка свідчить про поступове поширення практики ведення особистого бюджету, регулярності заощаджень, використання безготівкових платежів та більш відповідального ставлення до управління власними фінансами. Зміцнення поведінкових навичок має ключове значення, оскільки

саме вони визначають рівень залучення населення до фінансових ринків і якість їх взаємодії з банківськими та небанківськими установами. Проте отриманий результат все ще не досягає цільового мінімуму OECD у 6 балів.

Найнижчу динаміку показав компонент «ставлення», який збільшився лише на 0,1 бала (з 2,4 до 2,5). Це свідчить про стійко низький рівень довгострокової фінансової мотивації населення: громадяни переважно орієнтуються на короткострокові витрати, рідко формують резервні фонди, не демонструють достатньої готовності до інвестиційної діяльності та пенсійних накопичень. Подібні тенденції є характерними для більшості країн, однак для України вони посилюються впливом економічної невизначеності та обмеженістю доходів домогосподарств.

Загальний індекс фінансової грамотності зріс з 11,6 бала у 2018 році до 12,3 бала у 2021 році, що відповідає приросту на 6 %. У перерахунку до максимально можливого значення індекс підвищився з 55 % до 58 %, тобто лише трохи більше половини від рекомендованого рівня. Це означає, що, попри позитивну динаміку, рівень фінансової грамотності населення залишається недостатнім для забезпечення високої якості економічних рішень і стійкої взаємодії з фінансовим сектором.

Фінансова обізнаність формується під впливом вікових, соціальних, освітніх та економічних характеристик, тому аналіз демографічних відмінностей дозволяє глибше оцінити структуру фінансової грамотності в Україні та визначити соціальні групи, які потребують найбільшої підтримки, результати якого наведені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка індексу фінансової грамотності населення України за демографічними характеристиками за 2018 та 2021 роки

Показник		2018 р.	2021 р.	Зміна, %
Стать	Жінки	11,7	12,2	4%
	Чоловіки	11,5	12,3	7%
Вік	18–24	10,7	11,4	7%
	25–34	12,1	12,7	5%
	35–44	11,9	12,6	6%

	45–59	11,9	12,5	5%
	60 та більше	11,2	11,6	4%
Сімейний дохід	Ледве зводимо кінці з кінцями	10,6	10,5	–1%
	Не вистачає коштів навіть на їжу	10,3	11,0	7%
	Вистачає коштів на їжу та одяг, але придбання товарів тривалого користування викликає труднощі	11,5	13,0	13%
	Вистачає коштів на їжу, одяг і товари тривалого користування	12,3	13,9	13%
Освіта	Вища освіта	12,5	13,3	6%
	Середня спеціальна освіта	11,4	11,9	4%
	Повна або неповна середня	10,4	11,2	8%
Регіон	Центр	12,4	11,8	–5%
	Північ	12,2	11,9	–2%
	Південь	10,8	12,6	17%
	Захід	11,1	12,4	12%
	Схід	11,8	12,5	6%
Тип населеного пункту	Село	11,5	11,8	3%
	Місто	11,7	12,6	–1%

У таблиці застосовано кольорове маркування, яке вказує на статистично підтверджені відмінності показників від середнього рівня (95% імовірність): зеленим виділено групи з вищими значеннями, червоним — з нижчими.

Дані табл. 2.3 показують, що загальний рівень фінансової грамотності у 2021 році зріс майже у всіх демографічних групах порівняно з 2018 роком. За статтю відмінності залишаються незначними: жінки підвищили показник з 11,7 до 12,2 бала (+4 %), а чоловіки – з 11,5 до 12,3 бала (+7 %). Таким чином, статеві належності не є визначальним фактором впливу на фінансову обізнаність, а різниця між групами зберігається в межах статистичної похибки.

За віковими групами у 2021 році найбільше зростання фінансової грамотності спостерігалось серед молоді 18–24 років (+7 %), а також серед осіб віком 35–44 років (+6 %) та 25–34 років (+5 %). Однак, попри відносно швидку динаміку, саме молодь залишається групою з найнижчим абсолютним рівнем фінансової грамотності: у 2021 році індекс становив лише 11,4 бала — менше, ніж у будь-якій іншій віковій категорії. Це свідчить про те, що молоде покоління активно інтегрується у цифровий фінансовий простір, проте

недостатній життєвий і фінансовий досвід обмежує їх здатність ефективно користуватися фінансовими інструментами та формувати довгострокові заощадження. Водночас низький базовий рівень фінансових знань робить молодь більш вразливою до фінансових ризиків та шахрайства.

Серед соціально-економічних характеристик найбільші відмінності спостерігаються за рівнем доходів. Групи з середнім та відносно стабільним матеріальним становищем продемонстрували найсуттєвіше зростання індексу (+13 %), тоді як домогосподарства з низькими доходами показали або мінімальний приріст, або навіть незначне зниження показника (–1 %). Це підтверджує залежність фінансової грамотності від рівня економічної безпеки: обмежені ресурси не дозволяють формувати заощадження, інвестувати або активно користуватися фінансовими продуктами.

Помітні регіональні диспропорції: найвищу динаміку демонструє Південь (+17 %), тоді як у Центрі індекс навіть знизився (–5 %). Регіони Заходу та Сходу також показали суттєве зростання (+12 % та +6 % відповідно), що може бути пов'язано з активним розвитком локальних фінансових сервісів та просвітницьких програм.

Розріз за типом населеного пункту свідчить, що сільське населення покращує рівень фінансової грамотності повільніше, ніж міське (3 % проти практично нульової динаміки у міст), що відображає проблеми доступності фінансових ресурсів і цифрових сервісів у сільській місцевості.

Отже, результати аналізу підтверджують, що фінансова грамотність в Україні є нерівномірною між різними соціально-демографічними групами, а її підвищення залежить від віку, рівня доходів, освіти та регіональних особливостей. Це підкреслює необхідність цільових освітніх програм, адаптованих до потреб конкретних груп населення.

Фінансова грамотність тісно пов'язана з поняттям фінансової інклюзії, оскільки навіть високий рівень теоретичних знань не забезпечить ефективної участі громадян у фінансовій системі без фактичного доступу до фінансових продуктів і готовності ними користуватися. Функціонування фінансового ринку

є стабільним та результативним лише за умови, що населення активно взаємодіє з його інструментами — здійснює заощадження, користується кредитними продуктами, інвестує та залучається до формальних каналів фінансових транзакцій. Саме тому оцінювання фінансової інклюзії є важливим доповненням до вимірювання рівня фінансової грамотності, оскільки дозволяє зрозуміти не лише те, що люди знають, а й те, як вони застосовують ці знання на практиці.

У міжнародній практиці OECD/INFE фінансова інклюзія вимірюється через три базові індикатори, які відображають ключові аспекти залучення населення до фінансової системи: рівень обізнаності про фінансові продукти, фактичне користування ними та наявність альтернативних, неформальних джерел фінансової підтримки. Саме ці показники обрано через їх універсальність, можливість міжнародного порівняння та здатність комплексно охоплювати як доступ до фінансових послуг, так і бар'єри їх використання. Розширений перелік показників, який подається у звітах НБУ, деталізує національні особливості інклюзії, але не замінює основної методології OECD.

Таблиця 2.4

Кількість використаних фінансових продуктів в Україні у 2018 та 2021 рр.

Кількість використаних фінансових продуктів	2018 р.	2021 р.	Зміна, в.п.
Не користувалися	40%	43%	+3 в.п.
1 продукт	29%	32%	+3 в.п.
2 продукти	19%	15%	-4 в.п.
3 і більше	12%	10%	-2 в.п.

У таблиці 2.4 представлені результати динаміки користування фінансовими продуктами. Дані показують, що у 2021 році структура користування фінансовими продуктами в Україні дещо змінилася порівняно з 2018 роком. Частка людей, які не користуються жодним фінансовим продуктом, зросла з 40% до 43% (+3 в.п.). Це може свідчити про збереження низького рівня довіри або недостатню доступність фінансових сервісів для частини населення. Водночас збільшилася кількість респондентів, які

користуються лише одним фінансовим продуктом — з 29% до 32% (+3 в.п.). Це означає, що певна частина населення обмежується мінімальним базовим набором послуг, найчастіше - карткою або поточним рахунком. Частка осіб, які користуються двома продуктами, зменшилася з 19% до 15% (–4 в.п.), а кількість тих, хто застосовує три і більше продуктів, знизилася з 12% до 10% (–2 в.п.).

У сукупності ці зміни демонструють повільну та неоднозначну динаміку фінансової інклюзії: з одного боку, зростає обізнаність і доступність цифрових продуктів, але з іншого — значна частина населення продовжує користуватися мінімальною кількістю сервісів або взагалі не взаємодіє з фінансовою системою.

Ще одним важливим індикатором фінансової інклюзії є фактичне придбання або використання фінансових продуктів упродовж певного періоду. За результатами дослідження 2021 року, лише 57 % респондентів користувалися хоча б одним фінансовим продуктом протягом останніх двох років, що є незначним зниженням порівняно з 2018 роком (60 %). Зменшення цього показника переважно пов'язане зі скороченням попиту на кредитні продукти, тоді як використання платіжних сервісів навпаки демонструвало зростання. Така динаміка свідчить про обережність споживачів у періоди економічної невизначеності та про поступове зміщення акценту в бік безготівкових інструментів, які стають базою повсякденних фінансових операцій.

Також варто враховувати індикатор фінансової інклюзії стосується того, наскільки населення покладається на неформальні джерела фінансової підтримки — зокрема, звертається до родичів або друзів із проханням позичити гроші чи зберігати їх замість того, щоб користуватися продуктами фінансових установ. У 2021 році частка таких респондентів в Україні становила 21 %, що повністю повторює рівень 2018 року. Подібні значення спостерігаються і в країнах порівняння, тоді як середнє за вибіркою країн ОЕСР є трохи нижчим (19 %). Стабільність цього показника вказує на те, що для значної частини

населення неформальні фінансові практики залишаються звичними та часто сприймаються як доступніша або безпечніша альтернатива формальним фінансовим інструментам. Це, у свою чергу, свідчить про наявність недовіри до фінансових інституцій або про недостатню обізнаність щодо можливостей, які пропонують офіційні фінансові продукти.

Комплексний аналіз національного дослідження фінансової грамотності за 2018 та 2021 роки показав, що попри позитивну динаміку ключових компонентів індексу, їх рівень залишається нижчим за рекомендовані міжнародні орієнтири, а відчутні соціально-демографічні відмінності вказують на нерівномірність формування фінансових навичок у суспільстві. Показники фінансової інклюзії демонструють, що значна частина громадян користується мінімальним набором продуктів або зовсім не взаємодіє з фінансовою системою, тоді як стабільне звернення до неформальних джерел підтримки свідчить про проблеми довіри та доступності. У сукупності ці результати підкреслюють необхідність посилення державних та інституційних програм, спрямованих не лише на підвищення фінансових знань, а й на розширення практичного доступу до фінансових послуг, що є критично важливим для стійкого розвитку фінансового ринку та підвищення добробуту населення.

Для поглиблення аналізу та порівняння національних тенденцій з фактичним станом фінансової грамотності окремих груп населення в межах дослідження також було проведено власне опитування. Його метою стало виявлення рівня фінансових знань, поведінкових практик та ставлення респондентів до управління особистими фінансами, а також оцінка користування фінансовими продуктами та цифровими сервісами. Проведення такого опитування дозволяє співставити отримані результати з даними репрезентативних досліджень НБУ та OECD/INFE й оцінити, наскільки тенденції, зафіксовані на загальнонаціональному рівні, проявляються у вибраній цільовій аудиторії [37].

Опитування було проведено онлайн у форматі Google Forms для різних соціальних груп населення. Структура запитань була спрямована на вивчення

не лише теоретичних знань, але й практичної поведінки респондентів, їхнього досвіду користування фінансовими продуктами та рівня довіри до фінансових сервісів. Це дозволяє оцінити фінансову грамотність комплексно — як поєднання знань, навичок та реальних дій у фінансових ситуаціях.

Загалом у дослідженні взяли участь 42 респонденти, більшість з яких належать переважно до молоді та середнього віку. Найбільшу групу склали особи 18-24 років (43%), значну - 25-34 роки (26%), меншу - 35-44 та 45-54 роки (по ~9-10% кожна), найстарші (55+ років) разом становили близько 12% вибірки 9 (рис. 2.1).

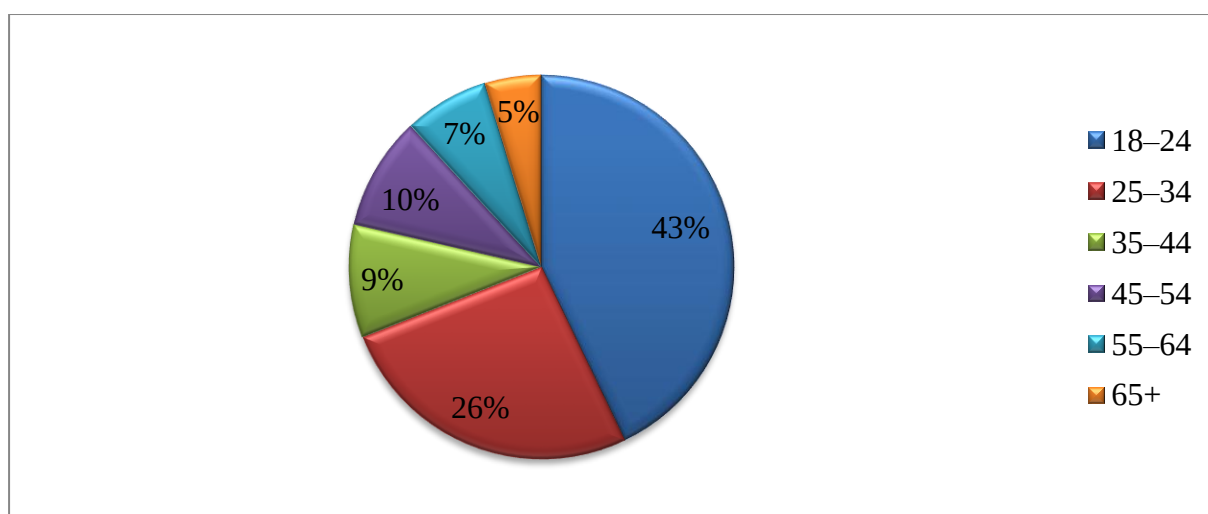

Рис. 2.1. Розподіл респондентів за віковими групами

Другий розділ опитування «Кредити та позики» був спрямований на оцінку того, наскільки респонденти користуються кредитами та наскільки вони орієнтуються в умовах кредитування.

На питання «Чи користувалися ви або хтось із членів вашої сім'ї кредитом/позикою за останній рік?» (рис. 2.2) результати свідчать, що загалом 48% опитаних користувалися кредитами або позиками протягом останнього року. З них 40% оформлювали кредит саме в банку, а ще 7% позичали кошти у родичів чи знайомих. Натомість 40% респондентів зовсім не користувалися позиками, а 5% вагалися з відповіддю. Такий розподіл вказує на те, що кредитування є популярним інструментом серед населення, однак значна частина все ще уникає боргових зобов'язань.

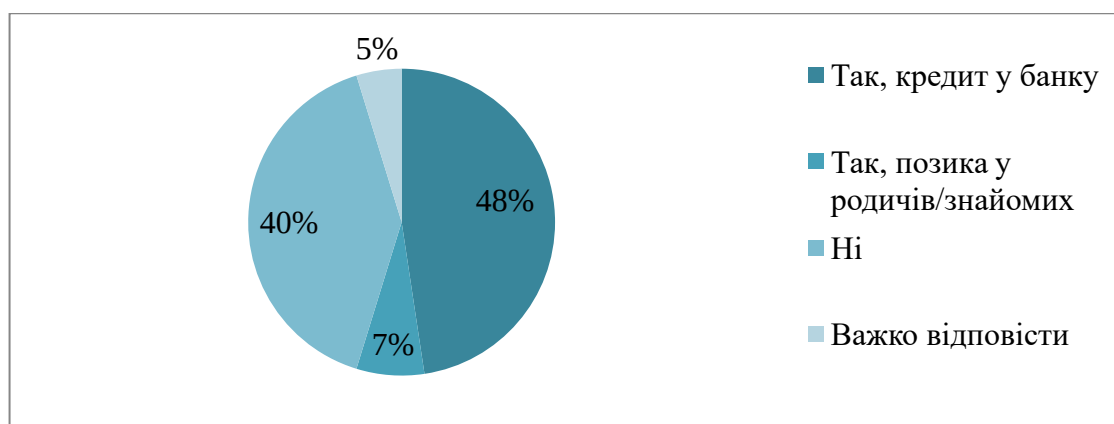

Рис. 2.2. Користування респондентами кредитами та позиками протягом останнього року (%)

Третій розділ опитування був присвячений дослідженню фінансової поведінки респондентів у сфері заощаджень та інвестування. Цей блок дозволяє оцінити рівень фінансової дисципліни населення, їхню здатність створювати фінансові резерви, а також розуміння базових принципів збереження та примноження капіталу. Заощадження та інвестиції є ключовими елементами фінансової стійкості домогосподарств, особливо в умовах економічної нестабільності, високої інфляції та зростання ризиків.

Тож, на питання «Чи відкладаєте ви частину своїх доходів (заощаджуєте)?» результати показують (рис. 2.3), що більшість респондентів мають досвід формування заощаджень. Так, 21 особа (50%) відкладає кошти час від часу, залежно від можливостей; ще 17 осіб (40,5%) роблять це регулярно. Водночас 4 респонденти (9,5%) зазначили, що раніше заощаджували, але на момент опитування припинили цю практику. Респондентів, які не заощаджують зовсім або не цікавляться формуванням резерву, не виявлено, що свідчить про загальне усвідомлення важливості накопичень у сучасних умовах.

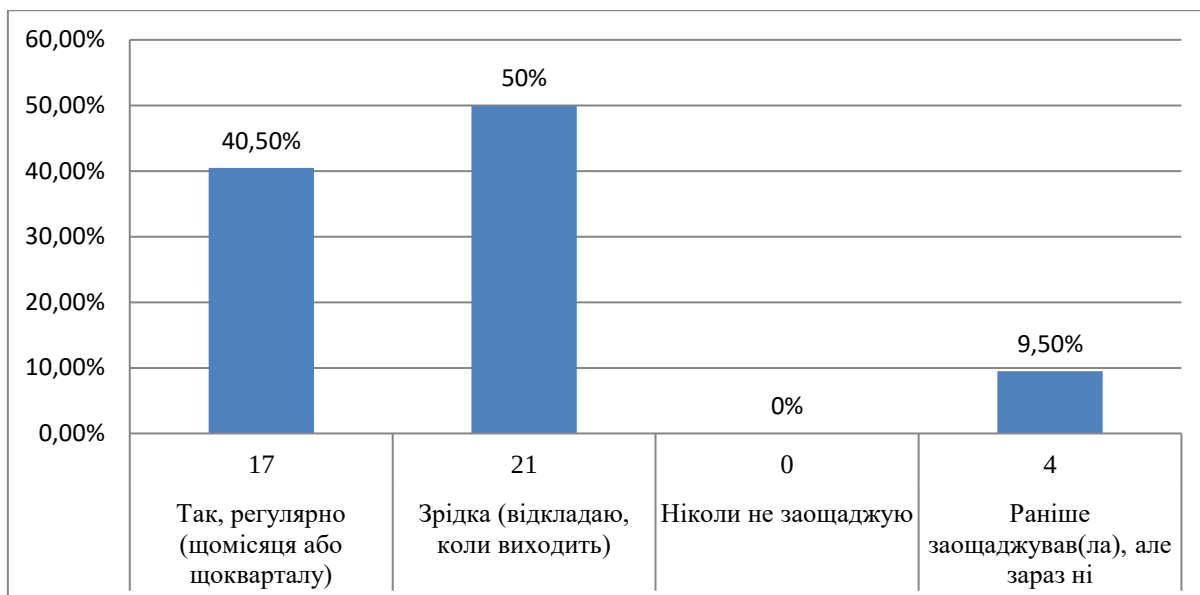

Рисунок 2.3. Розподіл респондентів за частотою здійснення заощаджень

Розділ присвячений страхуванню, дає можливість оцінити, наскільки респонденти знайомі з поняттям фінансового захисту та як вони використовують страхові інструменти у повсякденному житті. У сучасних умовах, коли зростає рівень ризиків, пов'язаних зі здоров'ям, майном, подорожами та щоденною діяльністю, наявність страхового покриття є важливою складовою фінансової безпеки громадян. Саме тому аналіз рівня розуміння страхових продуктів та охоплення населення страховими послугами є ключовим у визначенні загального рівня фінансової грамотності.

Результати опитування свідчать (рис. 2.4), що найпоширенішим видом страхування серед респондентів є автоцивільна відповідальність (ОСЦПВ) — 28 осіб (66,7%) зазначили, що мають цей поліс. Така висока частка пояснюється тим, що ОСЦПВ є обов'язковим видом страхування для власників автомобілів в Україні. Водночас 22 респонденти (52,4%) мають добровільне медичне страхування, що демонструє підвищений інтерес до захисту здоров'я та бажання перекласти частину фінансових ризиків на страхову компанію. Страхування життя має значно нижчий рівень поширеності — 10 осіб (23,8%). Туристичне страхування використовують 6 осіб (14,3%), що пов'язано з тим,

що подорожі за кордон є менш регулярними або обмеженими для частини респондентів. Разом з тим 7 осіб (16,7%) не мають жодного виду страхування.

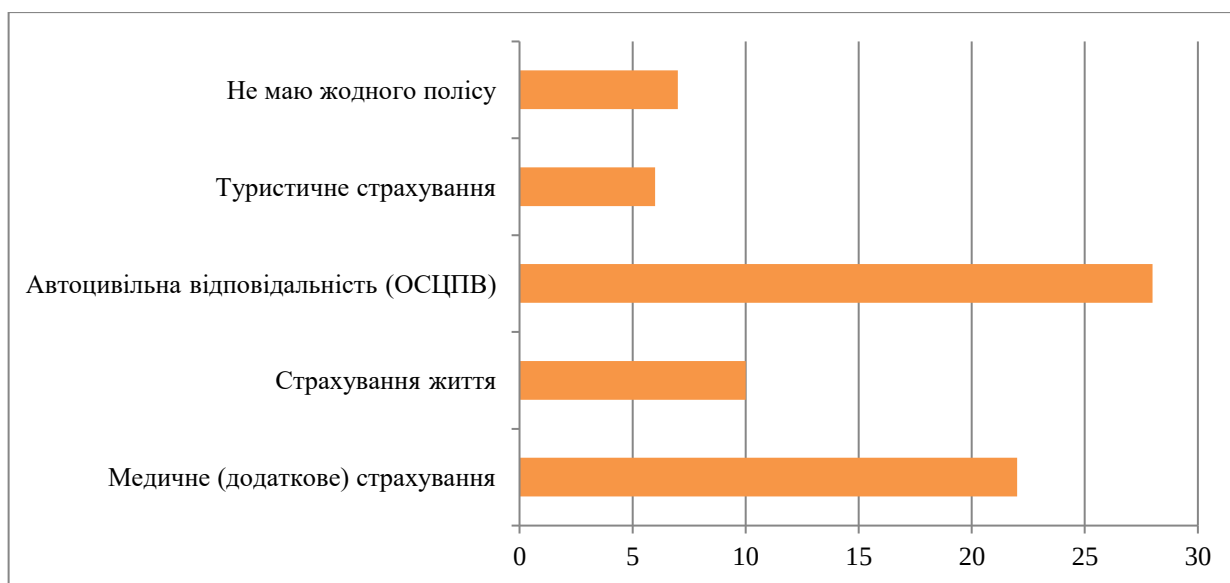

Рис. 2.4. Розподіл респондентів за видами наявних страхових полісів

У сучасних умовах цифрової трансформації фінансова поведінка населення дедалі більше зміщується у бік онлайн-операцій, мобільних застосунків та безконтактних платежів. Тому важливо оцінити, наскільки респонденти готові використовувати цифрові фінансові інструменти, чи довіряють вони таким сервісам та наскільки активно застосовують їх у повсякденному житті. Дані цього розділу показують рівень цифрової фінансової грамотності, що є невід’ємною складовою сучасної фінансової культури.

Результати опитування свідчать (рис. 2.5), що безготівкові розрахунки є домінуючим способом оплати серед більшості учасників: 28 осіб (66,7%) здійснюють платежі щодня, а ще 7 осіб (16,7%) — кілька разів на тиждень. Лише 2 респонденти (4,8%) роблять це раз на тиждень, а 3 особи (7,1%) — раз на місяць або рідше. 2 особи (4,8%) взагалі не використовують цифрові платежі. Такий розподіл свідчить про дуже високий рівень інтеграції цифрових рішень у щоденне життя респондентів.

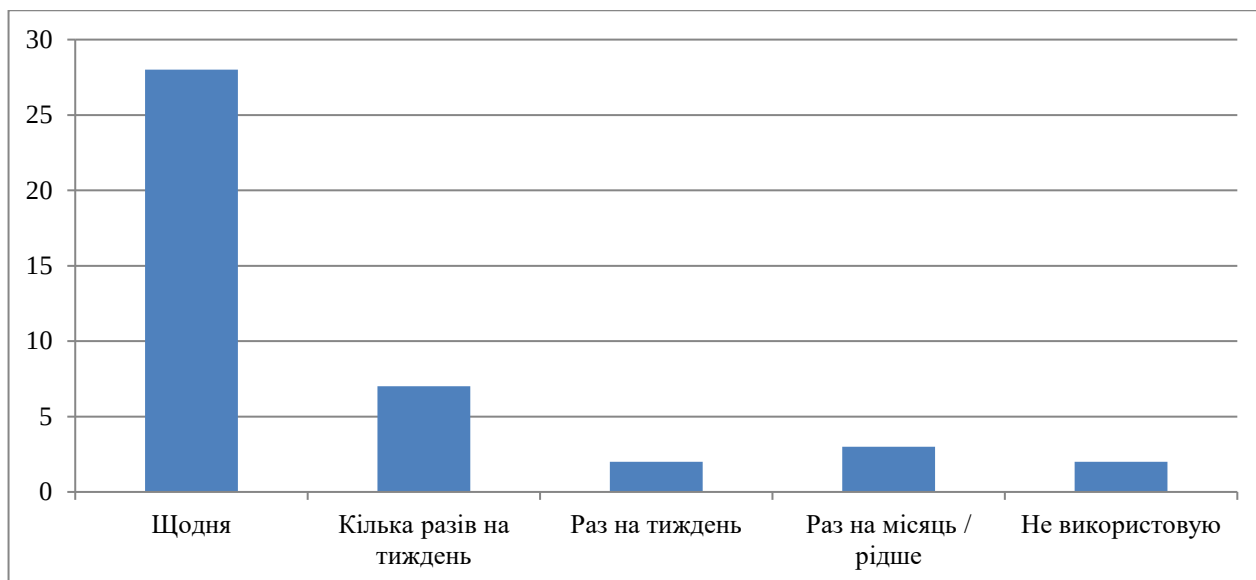

Рис. 2.5. Частота здійснення безготівкових платежів респондентами

Рівень довіри до цифрових фінансових сервісів серед респондентів загалом є високим (рис. 2.6). Найбільша частка опитаних — 15 осіб (35,7%) — оцінили свою довіру на 4 бали, а ще 9 респондентів (21,4%) поставили максимальні 5 балів, що свідчить про значну впевненість у безпечності та зручності цифрових інструментів. Помірний або нейтральний рівень довіри (3 бали) зазначили 14 осіб (33,3%), що вказує на певну обережність, але водночас на готовність користуватися цифровими сервісами. Низький рівень довіри трапляється рідко: оцінку 2 бали вказали лише 4 особи (9,5%), а 1 бал не обрав ніхто. У цілому ці результати демонструють позитивне ставлення респондентів до цифрових фінансових технологій та досить високий рівень їх прийняття.

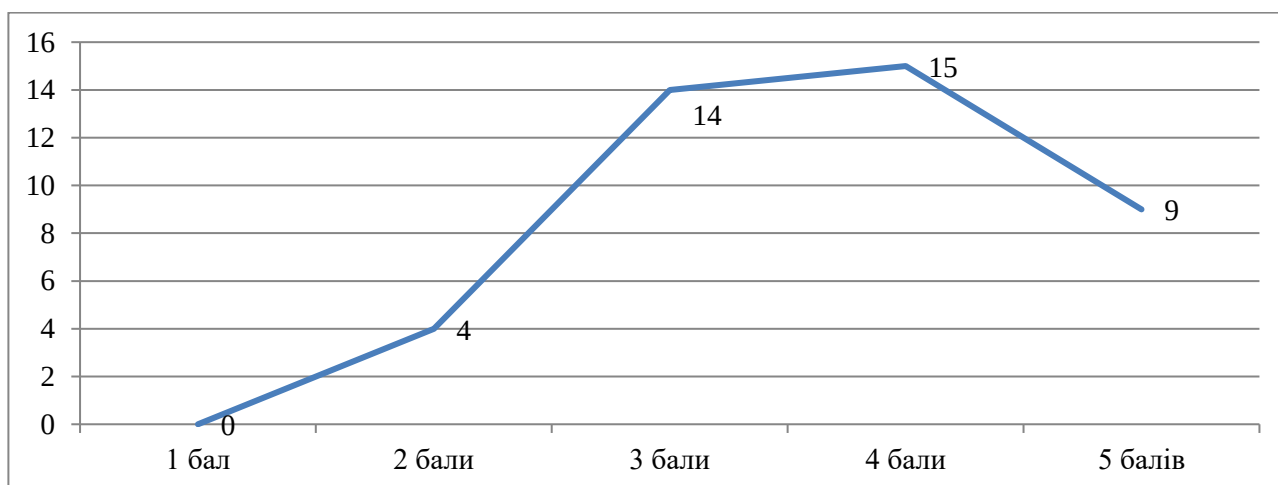

Рис. 2.6. Рівень довіри респондентів до цифрових фінансових сервісів (від 1 до 5 балів)

Після аналізу конкретних аспектів — кредитування, заощаджень, інвестицій, страхування та використання цифрових фінансових сервісів — важливо було з'ясувати, як самі учасники сприймають власний рівень обізнаності у фінансових питаннях. Це дозволяє співставити фактичні результати відповідей з суб'єктивним відчуттям компетентності та виявити можливі розбіжності між реальними знаннями та самооцінкою. Таке питання є логічним підсумком дослідження та допомагає сформувати цілісне уявлення про фінансову свідомість населення.

Лише 7 осіб (17%) вважають свій рівень високим, 24 особи (57%) оцінюють його як середній, а 9 осіб (21%) — як низький. Ще 2 особи (5%) не змогли визначитися (рис. 2.7). Це свідчить про наявність певної критичності до власних знань та потребу у подальшому навчанні.

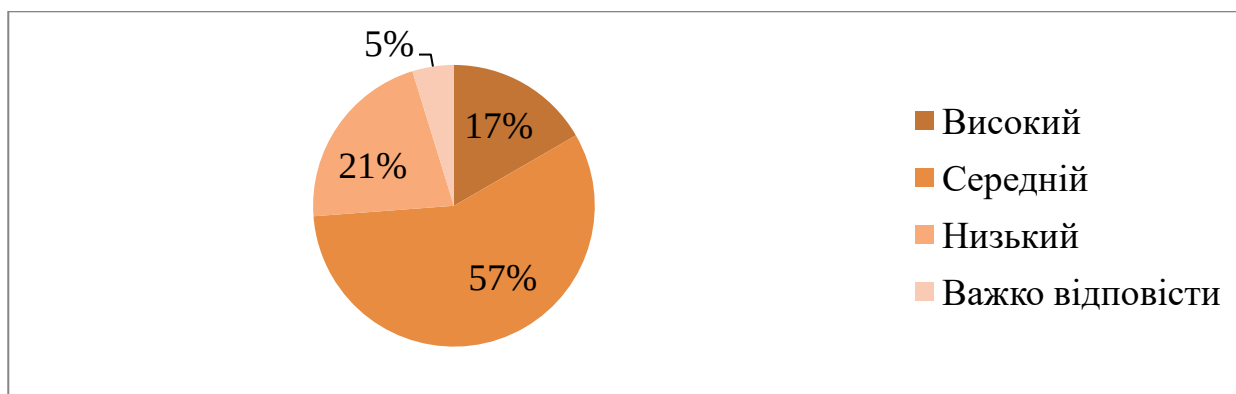

Рис. 2.7. Самооцінка рівня фінансової грамотності респондентів

Тож, за результатами власного дослідження можна зробити висновок, що респонденти демонструють достатній рівень базової фінансової активності (формування заощаджень, користування банківськими продуктами, активне застосування цифрових сервісів), проте їхні знання щодо складніших фінансових інструментів та ризиків залишаються обмеженими.

Загалом проведене дослідження підтверджує наявність позитивної динаміки у формуванні фінансової грамотності населення України, однак загальний рівень знань, поведінкових навичок і фінансового ставлення все ще не досягає рекомендованих міжнародних стандартів. Незважаючи на зростання індексу фінансової грамотності у 2021 році порівняно з 2018-м, особливо в

частині знань і поведінки, показники залишаються нижчими за мінімально рекомендовані межі, що свідчить про необхідність подальших освітніх зусиль з боку держави, фінансових установ і громадських організацій.

Власне опитування також виявило характерні тенденції, зокрема – високий рівень зацікавленості у цифрових фінансових сервісах, доволі активну участь у базових фінансових практиках (заощадження, страхування, платежі), але обмежену обізнаність у складніших питаннях інвестування, кредитних ризиків і фінансового планування. Ці результати підкреслюють потребу у цільових програмах, орієнтованих на молодь та соціально вразливі групи, що дозволить не лише підвищити загальний рівень фінансової культури, а й забезпечити більш стабільну та передбачувану взаємодію населення з фінансовим ринком.

2.2. Дослідження видів банківських послуг АТ КБ «ПриватБанк» для фізичних осіб

Зважаючи на виклики сучасного фінансового середовища та необхідність формування навичок раціонального управління особистими коштами, АТ КБ «ПриватБанк» зорієнтував свою продуктову лінійку не лише на задоволення базових банківських потреб фізичних осіб, а й на підвищення їх фінансової обізнаності. Пропонуючи широкий спектр послуг — від поточних та депозитних рахунків до кредитних продуктів, цифрових карток, страхування й інвестицій — банк фактично надає клієнтам інструменти, що сприяють практичному засвоєнню фінансових знань.

Окрім традиційних сервісів, АТ КБ «ПриватБанк» активно розвиває дистанційні канали обслуговування (Приват24, мобільний банкінг), що значно підвищує доступність послуг. Таким чином, дослідження переліку послуг ПриватБанку для фізичних осіб є важливим для розуміння його ролі у підвищенні фінансової доступності та підтримці конкурентних позицій на ринку [14].

ПриватБанк пропонує широкий вибір платіжних карток Visa/Mastercard для фізичних осіб: дебетові, кредитні та спеціалізовані [14]:

1. Кредитна картка «Універсальна» – з грейс-періодом до 55 днів без нарахування відсотків. За користування кредитною банком знімає лише відсотки за фактичне користування коштами (ставка $\approx 31\%$ річних).

2. Дебетові картки для виплат: «Картка для виплат» – для отримання зарплати, пенсії чи соціальної допомоги, «Картка Юніора» – для дітей. Також є картка «Конверти» (тип депозитної накопичувальної картки) зі ставкою 5% річних на залишок. Всі картки ПриватБанку підтримують цифрові функції (карта в додатку) та можуть мати персоналізований дизайн.

3. Державні картки: наприклад, Diia.Картка для отримання всіх державних виплат на одній карті, карти з кешбеком за державними програмами («ЄПідтримка», «ЄМалятко» тощо).

ПриватБанк залишається лідером ринку карток: за даними Нацбанку, наприкінці 2024 року він обслуговував близько 31,5 млн. активних карток – це понад 53% усіх карток України. ПриватБанк постійно модернізує карткові продукти та програми лояльності (знижки і кешбек). Як лідер банківського ринку, він регулярно впроваджує пакети послуг і нові можливості для карткових клієнтів [14].

Для заощаджень фізичним клієнтам доступні строкові вклади в гривні та іноземних валютах. На сайті банку є зручний сервіс «Вибрати вклад» з можливістю підбору депозиту за терміном і валютою. Умови вкладів прозорі і детально описані в тарифах. Платформа ПриватБанку пропонує також цінні послуги на кшталт валютного депозиту (купівля валюти з розміщенням на вклад) і накопичувальних «Конвертів» – цільових рахунків з 5% річних на залишок. Усі депозити фізичних осіб гарантовані Фондом гарантування вкладів на 100% (в межах встановлених лімітів) [14].

ПриватБанк пропонує різноманітні кредити для людей:

1. Споживчий кредит готівкою. Максимальна сума – до 500 000 грн. на картку, оформлення відбувається онлайн за кілька хвилин. Ставка $\approx 31\%$ річних. Такий кредит можна оформити цілодобово в Приват24 чи у відділенні.

2. Кредитні картки з пільговим періодом – зокрема «Універсальна» з безвідсотковим періодом до 55 днів.

3. Оплата частинами та Миттєва розстрочка – спеціальні програми кредитування покупок у магазинах-партнерах. За «Оплата частинами» можна взяти до 300 000 грн. на 2 роки практично без відсотків (0,01% на місяць, реальна річна ставка 0,24%).

4. «Миттєва розстрочка» дозволяє купувати товар негайно і платити рівними частинами (до 300 000 грн., ставка $\sim 1,9\%$ місяць).

5. Автокредити – на нові чи вживані авто. Банк пропонує як фінансовий лізинг, так і кредит на купівлю авто.

6. Іпотечне кредитування та цільові програми: ПриватБанк бере участь у державних програмах доступного житла – «ЄОселя» (і пільгова іпотека під 3–7% річних для військових, ветеранів тощо).

7. Також є цільові кредити на енергоефективність: «Джерела енергії» і, у партнерстві з ЄБРР, програма «ЕнергоГрант» – кредит до 1 млн. грн. на сонячні панелі, акумулятори, теплові насоси з компенсацією до 25% вартості.

8. Кредитні канікули – ПриватБанк за власною соціальною програмою відмовився від нарахування відсотків та штрафів за кредитами для всіх українських військових і мобілізованих клієнтів [14].

Таким чином банк забезпечує покриття потреб клієнта, від короткострокового споживчого кредиту до цільових довгострокових програм.

ПриватБанк приділяє велику увагу онлайн - та мобільному банкінгу. Privat24 – це єдиний інтернет-банк для фізичних осіб, який об'єднує всі продукти банку. Через веб-версію Privat24 та мобільний додаток клієнт може:

1. Переказувати кошти: між своїми картками та рахунками, на карти інших банків (включно з SWIFT-переказами за кордон), за номером телефону чи карти.

2. Сплачувати рахунки: комунальні послуги, мобільний зв'язок, інтернет, штрафи, навчання тощо – 24/7, без черг і з низькими комісіями. За потреби можна просто ввести реквізити вручну або вибрати з довідника «постачальників» послуг (опція «Оплата комунальних та інших платежів»). За словами банку, близько 20 млн. українців вже платять рахунки через Privat24.

3. Купувати та поповнювати: інтернет-ігри, транспортні квитки, медичне страхування, автоцивілку тощо – теж онлайн.

4. Менеджмент карток: отримувати виписки, встановлювати ліміти, активувати та блокувати картки, міняти PIN.

5. Інвестувати: купувати державні облігації (ОВДП). З кінця 2024 року фіз. особи можуть придбати ОВДП «партійним» рахунком від 1 000 грн. через Privat24. Це дозволяє отримувати дохід від державних запозичень без відвідин відділень.

6. Створювати депозити: обрати та відкрити вклад онлайн – як гривневий, так і валютний.

7. Страхуватися: оформити поліс (автоцивілки ОСЦПВ, КАСКО, майнового, туристичного, медичного тощо) не виходячи з дому [14].

Безпека приватного банкінгу на високому рівні: використовується шифрування даних, багаторівнева аутентифікація (ОТР-паролі, дзвінок банку), у мобільному – логін за відбитком чи FaceID.

Мобільний додаток Приват24 повторює функціонал веб-версії і доступний для Android, iOS та Huawei. Він дозволяє виконувати всі онлайн-операції зі смартфона. Додаток займає лідерські позиції в категорії «Фінанси» на AppStore та GooglePlay, що свідчить про його масове використання. Інтерфейс додатку інтуїтивний, а безпека підсилена можливістю входу по відбитку пальця або FaceID. Крім того, банк пропонує додаткові мобільні сервіси (SMS-банкінг, чат-боти, голосова біометрія) для клієнтів без доступу до інтернету [14].

ПриватБанк забезпечує переказ коштів за кордон низкою способів:

1. SWIFT-перекази – надсилання гривні, доларів чи євро на рахунки фізичних/юридичних осіб за кордоном.
2. PrivatMoney – власна система швидких грошових переказів по Україні та за кордон (моментальний переказ отримує адресат вже за кілька хвилин).
3. Переказ за номером телефону чи картки – миттєве поповнення картки Visa/Mastercard онлайн (достатньо знати номер телефону чи картки отримувача).
4. Термінали самообслуговування – через них можна не лише обмінювати валюту, а й відправляти готівкові перекази (наприклад, «швидкі перекази») [14].

Страхові продукти банку інтегровані з Приват24 – оформлювати поліс можна онлайн за лічені хвилини. Наприклад, є обов'язкове автоцивільне страхування ОСЦПВ, а також розширене автострахування («Top Driver» і «КАСКО») на випадок ДТП чи інших ризиків. Окрім того, банк пропонує страхування нерухомості, різні програми для життя і здоров'я (наприклад «Захист на кожен день», «Страхування здоров'я», «Онкозахист» чи «Захисничка» з мінімальним внеском від 1 грн.). Для подорожей існують комплексні турстрахування (від нещасного випадку, медичного ризику, цивільної відповідальності тощо) та міжнародний «Зелена картка» (автоцивілка для виїзду за кордон). Окремо банк надає послугу «Захист від шахрайства» (відшкодування вкрадених з рахунків коштів) і страхування кредитів – у разі втрати працездатності чи життя це дозволяє погасити заборгованість по картці або готівковому кредиту [14].

ПриватБанк надає можливість оплачувати будь-які рахунки через Приват24 без відвідування відділень. За даними банку, близько 20 млн. клієнтів уже легко й швидко оплачують платежі онлайн (від комуналки до мобільного та податків). Платежі в Приват24 проводяться цілодобово, з мінімальними комісіями та без черг, а всі операції фіксуються в зручному архіві квитанцій. Таким чином можна оплачувати комунальні послуги, рахунки за навчання,

штрафи, мобільний зв'язок тощо, просто вибравши потрібного постачальника або ввівши реквізити вручну.

Для пенсіонерів банк випускає спеціальні картки для отримання виплат. Картка для виплат пенсії оформлюється у відділенні безкоштовно і переоформлюється також без комісії. Пенсії зараховуються на цю картку без жодної комісії, а пенсіонери можуть знімати готівку в банкоматах усіх українських банків без комісії. Крім того, власники пенсійних карток ПриватБанку можуть безкоштовно сплачувати через банк до 15 комунальних рахунків на місяць (з лімітом до 5000 грн. загалом). Завдяки цьому понад 4,9 млн. пенсіонерів в Україні вже отримують пенсію через ПриватБанк, оцінюючи при цьому зручність і вигоди такої схеми [14].

ПриватБанк дозволяє фіз. особам інвестувати в державні цінні папери. Через інтернет-банкінг Privat24 клієнти можуть купувати облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) – цінні папери, що обертаються виключно на внутрішньому ринку України. Угоду з ОВДП оформлюють у пару кліків онлайн, отримуючи можливість отримувати дохід від державних запозичень.

Банк забезпечує цілодобову підтримку клієнтів. Існує гаряча лінія за коротким номером 3700 для дзвінків з мобільного в Україні. Додатково клієнти можуть написати через чат «Допомога Онлайн» у Privat24 або на сайті банку. Для швидкого самообслуговування доступні чат-боти в месенджерах (PrivatBankBot у Telegram/Viber/Facebook), де можна заблокувати карту, зробити переказ чи отримати інформацію про транзакції. Таким чином, незалежно від способу звернення (виклик по телефону, чат чи відділення), клієнт отримує необхідні консультації та допомогу 24/7[14].

Широка мережа послуг ПриватБанку сприяє підвищенню фінансової грамотності населення. Банк активно навчає клієнтів користуватися цифровими інструментами: у межах проєкту «Фінансова мудрість» понад 5 000 літніх людей пройшли курси, де навчилися користуватися картками, Інтернет-банкінгом і розпізнавати шахрайські схеми. Таким чином фізичні особи з різним рівнем обізнаності можуть обрати зручний канал обслуговування – від

класичної картки і депозита до інтернет-банкінгу чи мобільних платежів. Навіть мешканці віддалених регіонів чи люди похилого віку отримують доступ до сучасних банківських продуктів.

Отже, послуги АТ КБ «ПриватБанк» для фізичних осіб охоплюють усі ключові потреби сучасного споживача — від базових банківських операцій (картки, вклади, платежі) до розширених фінансових інструментів (страхування, інвестиції, цільові кредити). Інтеграція цих сервісів у цифрові платформи (Приват24, мобільний банкінг) не лише робить банківські продукти доступними для широких верств населення, а й сприяє зростанню фінансової грамотності, навчаючи клієнтів самостійно керувати особистими фінансами. Усе це посилює роль ПриватБанку як соціально відповідального лідера фінансового сектора, що активно сприяє підвищенню рівня фінансової інклюзії в Україні.

2.3. Роль онлайн-банкінгу та цифрових сервісів АТ КБ «ПриватБанк» у підвищенні фінансової грамотності населення

Сьогодні цифрові сервіси ПриватБанку – передусім мобільний додаток Приват24 – є наймасовішим каналом взаємодії з клієнтами. Станом на жовтень 2025 року банк обслуговував понад 18,1 млн. активних клієнтів, з яких 13,61 млн. користувалися онлайн-банкінгом Privat24. Таке широке охоплення забезпечує можливість формування фінансової грамотності у величезній аудиторії. Наприклад, цифрові платформи (Приват24 та інші онлайн-сервіси) дозволяють клієнтам зручніше контролювати власні кошти, вони надають персоналізовані повідомлення, аналітику витрат, функції планування бюджету і навіть автоматичні нагадування про важливі платежі. Усі ці інструменти роблять управління фінансами інтуїтивнішим, що закономірно підвищує загальну обізнаність користувачів [14].

Зокрема, у звіті банку зазначено, що завдяки Приват24 клієнтам «зручніше керувати своїми фінансами», що сприяє їх задоволеності сервісом.

Отже, вже сам факт масової цифровізації обслуговування спонукає людей більше уваги приділяти своїм фінансам і навчатися користуватися банківськими інструментами.

Сервіс Приват24 дозволяє миттєво виконувати платежі, аналізувати витрати й налаштовувати фінансові цілі. У мобільному додатку реалізовані функції «Конверти» – віртуальні накопичувальні рахунки для заощаджень під конкретні цілі. Цей інструмент, запущений у 2024 році, «допомагає збирати донати, заощаджувати власні кошти на важливі цілі та керувати фінансами», що прямо тренує навички планування бюджету. Крім того, Приват24 містить навчальні вкладки і поради з управління грошима, автоматизовані чек-листи та інтерактивні підказки, що полегшують навчання користувачів фінансовій дисципліні [14].

Особливе значення у контексті підвищення фінансової грамотності має сегмент дитячих і молодіжних програм банку. Картка «Юніора», якою користуються понад 710 тисяч школярів, інтегрована у навчальні ініціативи ПриватБанку, включно зі «Школою фінансової грамотності» [14]. Ця програма забезпечує дітей базовими знаннями про банківські операції, заощадження, відповідальне використання коштів та цифрові інструменти. Інноваційний сервіс «Зробив – заробив», який дозволяє батькам встановлювати для дітей завдання та винагороджувати їх за виконання, сприяє формуванню розуміння вартості праці, навичок бюджетування та планування доходів. Досвід використання таких сервісів демонструє, що раннє залучення до фінансових інструментів формує фундамент фінансової культури майбутніх дорослих громадян.

Для молоді та дорослого населення банк пропонує функціональні та освітні рішення, спрямовані на підтримку цифрової фінансової поведінки. До таких належать аналітика витрат, персоналізовані рекомендації та цифрові «скіни» карток, а також інтеграція освітніх семінарів і порад у бізнес-версію додатку для підприємців. Ці можливості дають змогу користувачам ефективніше організовувати грошові потоки, оцінювати фінансову стійкість та

приймати обґрунтовані рішення у сфері підприємництва, що підвищує рівень їх фінансових компетентностей.

ПриватБанк реалізує низку соціальних проєктів і програм, спрямованих на підвищення фінансової грамотності різних вікових груп. Ці програми мають практичну складову та часто пов'язані з діджитал-сервісами, наприклад «Фінансова мудрість» для людей старшого віку [14].

У межах ініціативи «Фінансова мудрість» ПриватБанк проводить освітні курси для пенсіонерів, під час яких вони отримують практичні навички користування картками, цифровими сервісами та онлайн-банкінгом. Такий підхід не лише зменшує цифрову нерівність, а й підвищує рівень безпеки літніх людей у фінансовому середовищі, оскільки вони навчаються розпізнавати шахрайські схеми та користуватися інструментами захисту.

Такий підхід показав, що поєднання теорії і практичного застосування онлайн-інструментів допомагає старшим користувачам почуватися впевненіше у фінансових операціях.

ПриватБанк активно долучається до міжнародних кампаній з фінансової освіти. Наприклад, під час Global Money Week 2025 співробітники банку провели понад 129 заходів для школярів та студентів [33]. У ході цих уроків молодь знайомили з основами фінансового планування, особливостями сучасних платежів та методами захисту від шахрайства. Банк констатує: «Фінансова грамотність – це ключ до майбутнього успіху кожної людини та країни». Завдяки таким практичним урокам тисячі юних українців отримують конкретні знання та інструменти для прийняття зважених рішень з особистих фінансів.

ПриватБанк підтримує державні ініціативи – наприклад, він долучився до Всеукраїнського тестування з фінансової грамотності, ініційованого Нацбанком. Банк відзначає, що розвиток фінансової освіти є частиною його соціальної стратегії, адже широка освітня доступність «сприяє залученню українців до більш активного соціально-економічного життя». Таке позиціонування банку стимулює клієнтів проходити подібні тестування онлайн,

самостійно оцінювати власні знання та підвищувати їх через рекомендовані банківські матеріали.

Особливу увагу ПриватБанк приділяє фінансовій освіті військовослужбовців і переміщених осіб. Під час навчань та консультацій військовим роз'яснюють, як безпечно користуватися безготівковими сервісами (наприклад, картками «Дія» чи онлайн-банкінгом) для швидких переказів та отримання коштів. Усе це пов'язано з цифровими продуктами банку, адже саме за їх допомогою реалізуються державні виплати й соціальні програми.

Таким чином, ПриватБанк не обмежується тільки рекламними слоганами – він проводить регулярні практичні навчальні заходи: від лекцій і майстер-класів у відділеннях до інтерактивних мобільних додатків. Такі ініціативи безпосередньо пов'язують знання з використанням цифрових банківських сервісів. Це дає можливість одразу застосувати отримані знання на практиці – наприклад, відкрити картку через додаток, налаштувати автоматичне планування витрат чи перевірити бюджет за допомогою аналітики у Privat24.

Ще одним аспектом є цифрова освіта всередині самих продуктів банку. Приват24 та інші сервіси регулярно доповнюються навчальною інформацією.

У мобільному додатку є вбудовані підказки з безпеки платежів, інструкції з відкриття депозитів чи оформлення кредиту онлайн. Це дає клієнту змогу в процесі користування дізнатися нове (наприклад, короткі відео чи анімації про те, як платити карткою чи захиститися від шахрайства). Таким чином банк поширює освітній контент у рамках звичайних банківських операцій [14].

Через різноманітні акції, ігри та челенджі в Приват24 клієнти можуть практикувати бюджетування. Наприклад, заощаджуючи у «Конвертах» на певну мету, користувачі одержують невеликі бонуси чи кешбеки, що мотивує формувати звичку накопичувати і планувати витрати. Автоматичні фінансові звіти. Додаток генерує щомісячні звіти за категоріями витрат. Користувачі можуть побачити діаграми та рекомендації («витрачаєте багато на ресторани –

ось як зекономити»). Це робить банківську абстракцію більш прозорою, навчаючи оцінювати та коригувати свою фінансову поведінку.

Всі ці цифрові інструменти (щоденні повідомлення, віджети для контролю бюджету, онлайн-калькулятори) створюють самонавчальний ефект. Клієнт, користуючись сервісами ПриватБанку, водночас навчається – від простого перегляду аналітики своїх витрат до усвідомленого вибору фінансових продуктів. Як свідчать дослідження, люди, які активно користуються інтернет-банкінгом та електронними сервісами, у середньому мають вищий рівень фінансової грамотності (в Україні, зокрема, неможливість користування технологіями корелює з нижчими показниками фінансових знань).

Сукупний ефект описаних підходів доводить, що онлайн-банкінг і цифрові сервіси ПриватБанку істотно сприяють підвищенню фінансової грамотності різних груп населення. Масове використання додатку забезпечує практичне ознайомлення з фінансовими операціями, а освітні програми трансформують це знайомство в усвідомлені навички.

Як зазначає керівництво банку, розвиток фінансової культури серед громадян – «вкрай важлива складова майбутнього економічного благополуччя нашої держави». Практика ПриватБанку підтверджує цю позицію. Наприклад, курси для літніх людей показали, що знання про сучасні фінансові інструменти (онлайн-банкінг, мобільні платежі) дають їм упевненість і безпеку при обслуговуванні в цифровому середовищі. У дітей, що пройшли навчання за програмами банку, формуються звички збереження грошей і відповідальності за фінанси (що було підкріплено експериментальною моделлю «батьківських завдань» у додатку) [14].

Отже, АТ КБ «ПриватБанк» показав, що поєднання широкодоступних електронних каналів з системними освітніми ініціативами є дієвим інструментом підвищення фінансової грамотності населення. У подальшому розширення таких проєктів і впровадження нових діджитал-інновацій (від персоналізованих порад до інтерактивних курсів у мобільних додатках) може

ще більше поглибити ефект - створюючи українське суспільство фінансово освічених громадян.

РОЗДІЛ 3

МЕХАНІЗМИ І НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

3.1. Адаптація міжнародного досвіду підвищення рівня фінансової грамотності у контексті розвитку фінансового ринку України

Підвищення фінансової грамотності населення дедалі частіше розглядається не лише як освітній чи просвітницький напрям, а як складова соціально-економічної політики держави. У країнах з високим рівнем фінансової обізнаності ця сфера підтримується на державному рівні, інтегрується в систему формальної освіти, доповнюється цифровими інструментами й активною участю приватного сектору. Накопичений міжнародний досвід демонструє ефективність багаторівневого підходу, що охоплює як молодь, так і доросле населення, включаючи найвразливіші групи.

Багато розвинутих країн впровадили національні стратегії з фінансової освіти. Як правило, це комплексні документи або багаторічні плани, ініційовані урядом (центральним банком чи міністерствами) за участю фінансових регуляторів, банківського сектору та громадськості.

Канада, наприклад, прийняла п'ятирічну Національну стратегію фінансової грамотності (2021–2026) під керівництвом Агентства з питань фінансових споживачів (FCAC) [35].

Національна стратегія фінансової грамотності Канади на 2021–2026 роки була розроблена Агенцією фінансового захисту споживачів Канади (Financial Consumer Agency of Canada, FCAC) та орієнтована на підвищення фінансової стійкості громадян в умовах цифрової трансформації та економічної нестабільності. Стратегія ґрунтується на принципі інклюзивності та визначає ключову мету – створення середовища, яке дозволяє всім людям вчитися,

адаптуватися та впевнено діяти у фінансовій сфері. Документ визначає шість пріоритетів:

- адаптація фінансової інформації під потреби користувачів («говорити зрозумілою мовою»);
- врахування соціального контексту та життєвих ситуацій (наприклад, людей з обмеженими можливостями чи новоприбулих мігрантів);
- підвищення цифрової компетентності;
- забезпечення легкого доступу до об'єктивної та неупередженої фінансової інформації;
- створення середовища, яке допомагає людям приймати позитивні фінансові рішення (використання елементів поведінкової економіки);
- зміцнення захисту прав споживачів і координація дій усіх учасників ринку.

Стратегія також наголошує на потребі об'єднання зусиль різних секторів - державного, приватного, академічного, неурядового — навколо спільної мети підвищення фінансової грамотності. Замість фокусування лише на індивідуальному навчанні, канадський підхід полягає у «трансформації фінансової екосистеми» — зокрема, через зміну дизайну фінансових продуктів, покращення цифрових сервісів, розвиток довіри до фінансових інституцій і захист споживачів. FCAS виступає центральним координатором усіх ініціатив і регулярно публікує вимірювані цілі, індикатори ефективності та рекомендації для організацій, які працюють у сфері фінансової просвіти [35].

Формування фінансової грамотності населення у США координується Міжвідомчою комісією з фінансової освіти (FLEC), створеною в 2003 році при Міністерстві фінансів США [32]. Комісія об'єднує 24 федеральні установи та відповідає за розробку стратегій, які охоплюють усі вікові й соціальні групи. У 2020 році було оприлюднено оновлену Національну стратегію фінансової грамотності, в якій наголошено на важливості довгострокової фінансової стійкості, зменшення фінансової уразливості, захисту прав споживачів та підтримки освітніх ініціатив у співпраці з державними й приватними

структурами. Для популяризації фінансової освіти використовується державний вебпортал, що містить доступні ресурси для громадян різного віку та рівня підготовки.

Суттєву увагу у США приділяють впровадженню фінансової грамотності в шкільну освіту. Згідно з даними Council for Economic Education (2024), обов'язкове вивчення персональних фінансів передбачено у 35 штатах, що свідчить про послідовну інтеграцію теми у формальну освіту. Додатково, США активно застосовують підходи поведінкової економіки для стимулювання заощаджень і відповідального користування кредитами, а також підтримують освітні програми для малозабезпечених верств, ветеранів, мігрантів та молоді. Такий підхід забезпечує системність і сталість реалізації політики фінансової просвіти на національному рівні [32].

У Великій Британії стратегічну координацію фінансової освіти здійснює державна установа Money and Pensions Service (MaPS), створена урядом для об'єднання зусиль у сфері фінансового добробуту населення [39]. У 2020 році MaPS презентувала десятирічну національну стратегію фінансової грамотності (UK Strategy for Financial Wellbeing 2020–2030), метою якої є допомогти людям контролювати особисті фінанси, уникати боргів, формувати заощадження та відповідально планувати майбутнє. Основними цілями стратегії є збільшення кількості дорослих, які регулярно заощаджують, скорочення кількості людей із неконтрольованими боргами, поширення якісної фінансової освіти серед дітей і молоді, а також підвищення рівня розуміння пенсійних накопичень.

Особливістю британського підходу є орієнтація на практичне впровадження — щороку MaPS організовує Talk Money Week, національну кампанію з відкритого обговорення фінансів у школах, родині і громадах. Також у співпраці з благодійною організацією Young Money впроваджено навчальні матеріали «Your Money Matters» для учнів 14–16 років, які охоплюють теми банківських послуг, податків, страхування, кредитів тощо. Стратегія передбачає активне залучення роботодавців, освітніх установ, банків і громадських організацій до формування культури обізнаного поводження з

фінансами. Таким чином, Британія реалізує комплексний, довгостроковий підхід до фінансової освіти, спрямований на зміну поведінки та мислення громадян з раннього віку [39].

У Німеччині питання підвищення фінансової грамотності традиційно вирішуються у форматі партнерства між державними структурами, банківським сектором та неурядовими організаціями [31]. Хоча на федеральному рівні довгий час не існувало єдиної стратегії, у 2023 році уряд за підтримки OECD ініціював розробку національної стратегії фінансової освіти. Водночас значну роль у фінансовій просвіті відіграють локальні ініціативи та корпоративна відповідальність банків. Зокрема, Sparkassen-Finanzgruppe (асоціація ощадних банків) реалізує масштабні освітні програми для молоді та дорослих. Проєкти «Sparkassen-SchulService» і «Geld und Haushalt» пропонують навчальні матеріали, тренінги та інтерактивні інструменти для формування навичок бюджетування, планування витрат і кредитування.

Характерною рисою німецького підходу є регіоналізація освітніх ініціатив: федеральні землі самостійно вирішують, як інтегрувати фінансову освіту у шкільні програми, тому рівень охоплення може відрізнятися. Водночас фінансові установи та фонди — зокрема, Deutsche Sparkassenstiftung für internationale Kooperation (DSIK) — активно підтримують проєкти в галузі фінансової грамотності не лише в Німеччині, а й на міжнародному рівні. Крім освітніх програм, велику увагу приділяють безкоштовним консультаціям, роздатковим матеріалам і практичним вправам, що допомагають домогосподарствам ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення. Такий децентралізований і практикоорієнтований підхід дозволяє Німеччині забезпечувати високий рівень базових фінансових навичок серед населення [31].

Австралія реалізує фінансову освіту на національному рівні через діяльність державного регулятора — Australian Securities and Investments Commission (ASIC), який координує проєкт MoneySmart [36]. Портал moneysmart.gov.au пропонує громадянам безкоштовні інструменти для

планування бюджету, оцінки кредитного навантаження, інвестування та фінансового захисту [36]. Для вчителів діє програма MoneySmart for Teachers, що забезпечує навчальні плани з фінансової грамотності, інтегровані в національний шкільний стандарт. Додатково, Австралійське податкове управління (ATO) пропонує серію інтерактивних ресурсів для учнів «Tax, Super + You» та «Paying It Forward», які пояснюють суть оподаткування, пенсій та трудових прав у доступній формі.

У 2022 році Австралія затвердила нову Національну стратегію розвитку фінансової спроможності (National Financial Capability Strategy), яка визначає бачення: надати громадянам знання, навички та впевненість для ухвалення відповідальних фінансових рішень. Стратегія наголошує на трьох засадах: простота доступу до інформації, підвищення цифрової компетентності та цілеспрямована підтримка вразливих груп. Впровадження відбувається через тісну співпрацю уряду, шкіл, громадських організацій і роботодавців. Австралійський підхід вважається зразковим завдяки поєднанню освітніх ресурсів, цифрових сервісів та політик соціального включення [36].

В багатьох країнах проводяться короткострокові кампанії з підвищення обізнаності, які доповнюють стратегічні програми. Прикладами можуть бути місцеві «тижні фінансової грамотності» в Нідерландах, Португалії, акції Нацбанку США (Federal Reserve Bank's Money Smart Week) та Австралії (National Financial Literacy Month).

Також міжнародні організації проводять глобальні ініціативи: наприклад, G20/OECD рекомендували щорічно відзначати World Investor Week для залучення населення до навчання інвестиціям [41]. Найчастіше ці кампанії передбачають безкоштовні заходи – семінари, конкурси, брейн-рінги, розповсюдження інформаційних буклетів у кінотеатрах чи на телебаченні. Ефективність таких дій переважно вимірюють через опитування цільових груп, метрики відвідувань сайтів та соціальних мереж, а також аналіз змін у рівні знань за міжнародними дослідженнями. OECD підкреслює, що систематичне оцінювання програм є критично важливим: «моніторинг та оцінювання є

невід’ємними елементами оцінки ефективності публічної політики, зіставлення результатів із запланованими цілями та здійснення на їх основі подальших заходів» [37]. Успішні стратегії передбачають створення культури оцінювання, залучення зовнішніх експертів, встановлення КРІ і регулярні звіти про досягнення, щоб адаптувати програми відповідно до зібраних даних.

Накопичений світовий досвід може бути цінною основою для України. Наша країна вже зробила перші кроки – у 2024 році НБУ ініціював ухвалення міжвідомчої стратегії з фінансової грамотності до 2030 року [13]. Документ, ініційований Нацбанком спільно з МОН, урядом і банками, визначив п’ять стратегічних цілей. Серед ключових завдань – надати школам сучасні підручники й навчальні ресурси, зокрема впровадити обов’язковий курс «Підприємництво і фінансова грамотність» у 8–9 класах (з 2025/26 навчального року). Окрім дітей та молоді, стратегія передбачає інформування дорослих – підприємців, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб – та створення компетенційних стандартів для малого бізнесу. Важливим кроком стало об’єднання понад 220 експертів з 116 організацій (НБУ, Мінекономіки, Мінцифри, регулятори, банки тощо) у міжвідомчу робочу групу [12].

Для розвитку фінансового ринку України корисно адаптувати зарубіжний досвід. Наприклад, варто зберегти міжвідомчий підхід (аналог американської FLEC) і створити єдиний національний портал з освітніми матеріалами (як MoneySmart в Австралії чи MyMoney.gov в США).

Слід посилити інтеграцію фінансової освіти у шкільну програму – за зразком обов’язкових курсів у більшості штатів США та програм Sparkassen у Німеччині. Також доцільно проводити регулярні національні кампанії (аналог UK «Talk Money Week» чи NL «Week van het Geld»), які охоплюватимуть учнів, сім’ї й громадськість.

Залучення банківського сектору (спільно з НБУ і державою) може повторити модель Dutch Money Wise Platform, що об’єднує фінансові установи для навчання населення. Ініціативи для підприємців і вразливих груп (вже

передбачені стратегією) додатково підсилять системний розвиток фінансової грамотності та зміцнять довіру до фінансового ринку України.

Завдяки впровадженню міжнародних практик, Україна має шанси підвищити обізнаність населення про банківські послуги, страхування, пенсійні програми та фінансові ризики. Варто адаптувати ефективні інструменти: наприклад, організувати подібні тижні фінансової освіти, заохочувати банки і фінансові компанії розробляти «ігрові» додатки для навчання, а громадським організаціям – залучати волонтерів для проведення тренінгів. Водночас потрібно враховувати локальні особливості – мовні різниці, рівень довіри населення до фінансових інституцій тощо.

Отже, як висновок, адаптація міжнародного досвіду вимагатиме інтеграції елементів з різних моделей. Українська стратегія вже поєднує шкільну освіту, самонавчання дорослих, цифрові технології і між секторальну співпрацю – що цілком відповідає найкращим світовим практикам. Надалі важливо проводити регулярний моніторинг і оцінювання результатів (наприклад, за методологією OECD/INFE) та на їх основі коригувати програми. За таких умов Україна зможе ефективно використати досвід США, Канади, Німеччини, Австралії та інших країн для підвищення фінансової грамотності власного населення.

3.2. Інструменти вдосконалення банківських продуктів і сервісів АТ КБ «ПриватБанк» у контексті підвищення фінансової грамотності клієнтів

Сучасні дослідження підтверджують, що рівень обізнаності безпосередньо пов'язаний із активністю використання цифрових фінансових сервісів ті, хто регулярно працює з онлайн-інструментами, показують суттєво вищі показники фінансової грамотності. У таких умовах виникає потреба у впровадженні нових підходів до фінансової освіти, орієнтованих на інтерактивність, цифровізацію та практичну складову. Клієнти банків очікують не лише якісних послуг, а й зрозумілих пояснень, які дозволяють упевнено

користуватися продуктами, уникати ризиків і приймати раціональні фінансові рішення.

ПриватБанк, як найбільший комерційний банк України, вже реалізує низку соціальних ініціатив, спрямованих на інформування різних груп клієнтів. Це зокрема освітні матеріали з протидії шахрайству, відеоролики з порадами щодо безпечного користування цифровими сервісами, інформаційні кампанії для окремих вікових і соціальних категорій населення. Проте такі заходи переважно мають тематичний характер і часто охоплюють лише окремі аспекти фінансової поведінки, що обмежує їхній вплив на загальний рівень фінансової обізнаності.

У нинішніх умовах доцільним є розширення цих підходів шляхом інтеграції навчальних рішень у цифрові продукти банку. Поєднання сервісних інструментів із навчальними можливостями створює умови для формування практичних навичок — ефективного планування витрат, користування кредитними ресурсами, управління заощадженнями та оцінювання можливих ризиків. Вбудовані освітні модулі дозволяють клієнтам отримувати знання у зручному форматі та застосовувати їх безпосередньо під час користування банківськими послугами.

Наступні пропозиції мають практичний характер і базуються на сучасних трендах підвищення фінансової обізнаності.

1. Інструменти гейміфікації у мобільному банкінгу. Впровадження ігрових елементів у застосунок «Приват24» допоможе зробити навчання фінансовим навичкам захопливим та результативним. Наприклад, клієнти можуть отримувати бали, значки чи кешбек-бонуси за виконання навчальних завдань: вікторин з питань планування бюджету, економії чи інвестицій, виклики («челенджі») на досягнення фінансових цілей («Збережи 1000 грн. за тиждень», «Навчися знижувати витрати на 10%») з отриманням балів чи значків стимулюють регулярне навчання. Соціальний елемент (лідерборд серед друзів чи регіону) дозволить клієнтам порівнювати успіхи й мотивуватиме до подальшого навчання. Рівні, дашборди прогресу та рейтинги в межах додатку

стимулюють користувачів регулярно користуватися сервісом та покращувати власні фінансові звички.

2. Інтерактивні онлайн-курси та вікторини. Варто створити власну платформу (або розділ у Приват24) з курсами з основ фінансів і грошей, адаптованими для різних аудиторій (студентів, батьків, пенсіонерів, підприємців тощо). Наприклад, «ПриватБанк Бізнес-Академія» може проводити вебінари та e-learning-курси, після яких клієнт проходить тестування та отримує сертифікат. Згідно з дослідженням Асоціації українських банків, саме онлайн-курси, короткі освітні відео та подкасти є найпопулярнішими форматами навчання серед українців [12]. Тому у цих курсах потрібно використовувати відеоматеріали, інфографіку та практичні вправи. Наприклад, після пояснення теми бюджетування банк може запропонувати користувачу онлайн-вікторину з нагородою – умовним кешбеком або участю в розіграші призів. Такі інтерактивні виклики підтримуватимуть інтерес клієнтів і сприятимуть кращому засвоєнню знань.

3. Навчальні серіали та подкасти. ПриватБанк може регулярно випускати короткі відеосеріали та аудіо-епізоди (подкасти) з порадами з фінансової грамотності: наприклад, «Фінансова абетка з ПриватБанком» чи «Щоденник ощадливого інвестора». Контент має бути динамічним і зрозумілим: інтерв'ю з практиками (бухгалтерами, фінансовими консультантами), анімаційні ролики з лайфхаками тощо. Матеріали можна поширювати через YouTube-канал, додатки (Push-повідомлення) і соцмережі банку. Експерти ПриватБанку вже показали хороші результати: наприклад, проєкт «Фінансова безпека» доступно роз'яснює клієнтам ризики шахрайства. Подібні відео та аудіо-матеріали забезпечують «навчання на ходу» – люди можуть слухати подкаст чи дивитися відеоурок під час паузи, а це відповідає запитам багатьох клієнтів (за результатами опитування, понад 55% бажають покращити свої фінансові знання і віддають перевагу онлайн-форматам).

4. Персоналізований фінансовий асистент (чат-бот). Запровадження інтелектуального чат-бота (наприклад, у Privat24 чи Telegram), що відповідає на

запитання клієнтів у режимі 24/7, дозволить донести знання у вигляді коротких роз'яснень або покрокових інструкцій. Такий бот може використовувати штучний інтелект для аналізу фінансової ситуації клієнта (доходи, витрати, боргове навантаження) і надавати персональні рекомендації: як збільшити заощадження, спланувати бюджет, уникнути комісій тощо. Подібно до віртуальних консультантів, які уже застосовують провідні банки (наприклад, Bank of America використовує «Еріку»), такий фінансовий гід підтримуватиме клієнта поясненнями простими словами. Хоча повністю індивідуальні поради вимагають великого машинного навчання, навіть базові чати з готовими сценаріями (F.A.Q. та міні-уроки) зменшують невпевненість клієнтів у банківських продуктах.

5. Фінансові ігри та стимулятори (як окремий продукт). Корисним інструментом може стати розробка освітніх міні-ігор чи симуляцій. Наприклад, гра, де гравець керує сімейним бюджетом протягом місяця: щотижня розв'язуючи завдання (економія на побуті, вибір місць покупок з кращими цінами) та отримуючи винагороди за виконання бюджету. Ще один варіант – «бюджетний квест» для молоді, де події моделюють різні життєві ситуації (отримання першої зарплати, позика на навчання, накопичення на відпочинок) і гравець навчається приймати правильні фінансові рішення. Такі ігрові виклики, як показує практика, роблять заощадження і планування цікавими, а досягнення «рівнів» стимулюють не порушувати правил (дисципліну). Фінансові ігри перетворюють абстрактні поняття на конкретний досвід, що допомагає краще засвоювати матеріал.

6. Освітні спільноти та соціальні ініціативи. Окрім цифрових сервісів, ПриватБанк може організовувати офлайн/онлайн відкриті заходи (вебінари, майстер-класи, форуми) з експертами фінансової галузі. Наприклад, проводити «Дні фінансової грамотності» у відділеннях або в онлайн-форматі для молоді та дорослих, залучати до цього партнерів – освітні організації, державні фонди, бізнес-асоціації. Створення форумів чи груп у соцмережах («Ком'юніті економії» «ПриватБанк/ФінГід») дозволить клієнтам обмінюватися досвідом,

ставити запитання і отримувати поради не лише від банку, а й від колег. Використання кампаній з відомими меседжами (наприклад, «Бережіть фінансову репутацію змолodu») показує, що популяризація грамотного ставлення до грошей привертає увагу широкої аудиторії. Такі ініціативи підсилюватимуть комплексний підхід банку до соціальної відповідальності і допоможуть формувати культуру фінансової обізнаності серед клієнтів.

7. Розширення функціоналу існуючих продуктів. Деякі банківські продукти можна перетворити на освітні інструменти. Наприклад, автоматизована «Скарбничка» для накопичень у мобільному додатку може супроводжуватися пояснювальними підказками: клієнт встановлює фінансову ціль, а система підказує кроки для її досягнення та підраховує очікуваний прогрес. Аналогічно, сервіси кредитування чи інвестування можуть включати інтегровані калькулятори з поясненнями кожної статті витрат чи прибутку. Такий практичний підхід «навчаючись через користування» суттєво підвищує компетентність: відомо, що застосування фінансових знань на практиці (планування доходів-витрат, користування сервісами банку тощо) прямо корелює з вищими показниками грамотності.

8. Прозорість умов та підтримка клієнтів. Для зростання грамотності важливо, щоб клієнт завжди розумів умови продукту. У цьому ПриватБанк може поліпшити подачу інформації: спростити тарифні таблиці, використовувати калькулятори відсотків (що одразу показують суму переплати за кредитом чи доходу по депозиту), а також надсилати клієнту короткі пояснення ключових моментів договорів. Регулярна гаряча лінія та чат-бот мають пропонувати зрозумілі відповіді не банківською термінологією, а простими словами (наприклад, «як уникнути штрафів за кредит»). До того ж банк може інформувати про програми захисту прав клієнтів та страхування транзакцій (механізми відшкодування у випадку шахрайства). Це укріплює довіру – згідно з даними, більшість українців зацікавлені у співпраці з прозорими банківськими продуктами та потребують довіри.

Всі ці пропозиції – від удосконалення мобільних сервісів до розширення просвітницьких програм – ґрунтуються на комплексному аналізі послуг ПриватБанку й потреб клієнтів. Вони спрямовані на те, щоб будь-який користувач, від школяра до пенсіонера, отримав більше знань та інструментів для раціонального управління коштами. Розвиток подібних ініціатив узгоджується з рекомендаціями НБУ, саме банки повинні активно працювати над підвищенням рівня фінансової грамотності, особливо серед молоді, літніх та жителів сіл [12].

ПриватБанк має усі передумови, аби закріпити своє лідерство не тільки з точки зору обсягів послуг, а й як провідний фінансовий «інструктор» для клієнтів. Посилення цифрових сервісів із навчальним компонентом, більше акцентованих програм для різних соціальних груп та прозорі умови продуктів, гейміфікації, інтерактивне навчання, консультаційна підтримка допоможуть громадянам освоїти необхідні навички. Зрештою, це сприятиме не лише індивідуальному благополуччю клієнтів, а й загальній стабільності банківського сектору та економіки України.

3.3. Пріоритетні напрями вдосконалення державної політики у сфері фінансової грамотності населення

Ефективне підвищення рівня фінансової грамотності населення неможливе без чітко сформованої та комплексної державної політики, спрямованої на створення умов для відповідальної фінансової поведінки громадян. В умовах трансформації економіки, розвитку цифрових фінансових інструментів та зростання навантаження на домогосподарства держава має відігравати ключову роль у забезпеченні доступності фінансової освіти, формуванні єдиних стандартів просвітницької діяльності та координації зусиль різних установ і партнерів. Визначення стратегічних напрямів державної

підтримки у сфері фінансової грамотності є важливим кроком до створення сталого фінансового середовища та зміцнення економічної безпеки країни.

Проблематика підвищення фінансової грамотності населення останніми роками набула особливої актуальності в Україні. Рівень фінансової грамотності українців продовжує залишатися недостатнім, за даними НБУ, середній показник знань населення — 12,3 бала з можливих 21, що поступається рекомендованому базовому рівню (14 балів).

На рівні державної політики питанню підвищення фінансової грамотності приділяється значна увага, що відображено у Національній стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року, яка визначає одним із ключових пріоритетів формування відповідальної фінансової поведінки громадян та розширення їх можливостей у користуванні фінансовими послугами. Затверджена НБУ Національна стратегія передбачає п'ять основних напрямів (якісна базова освіта, відповідальне фінансове життя дорослих, підтримка підприємництва, цифрова фінансова грамотність, екосистема співпраці). Однак кожна з цих цілей потребує додаткових заходів та інструментів, що відображають реальні потреби населення. Нижче сформульовано найважливіші пропозиції із власного бачення щодо підвищення ефективності державної фінансової освіти (орієнтуючись на різні цільові групи і сучасні виклики) [13].

1. Поглиблення фінансової освіти в школах і університетах. Перш за все слід зробити курс з фінансової грамотності обов'язковим для середньої та старшої школи, а також розширити його на заклади професійно-технічної та вищої освіти. Наявність рекомендованої навчальної програми («Підприємництво і фінансова грамотність») вже є, тому наступний крок — масштабування та впровадження інтерактивних навчальних ресурсів (симуляції планування бюджету, ігри з управління коштами тощо). При цьому важливо підвищити кваліфікацію вчителів фінансової обізнаності, залучивши до підготовки педагогів фахівців банківської та бізнес-спільнот. Таким чином школярі з менш забезпечених родин отримають рівні можливості для засвоєння фінансових навичок.

Заходи з удосконалення фінансової освіти в школах можуть включати:

- інтенсифікацію викладання актуальних тем бюджету, кредитування, інвестування;
- використання інтерактивних платформ та онлайн-курсів (з огляду на те, що більшість населення мають доступ до Інтернету, багато учнів може долучатися до електронних ресурсів);
- організацію конкурсів, проектних робіт і тренінгів із залученням банківської спільноти;
- просвітницькі програми, де школярам допомагають батьки (адже дослідження підтверджує, що обговорення фінансових питань удома суттєво покращує знання дітей).

2. Необхідно розширити можливості самостійного та офлайн-навчання дорослих. З огляду на результати опитувань (жінки і міське населення мають вищу обізнаність), слід розробити спеціальні програми для загального дорослого населення: наприклад, безкоштовні вебінари й курси з основ фінансового планування, кредитування, захисту прав споживачів та податкової грамотності. Ці програми можуть проводитися у центрах зайнятості, бібліотеках, університетах третього віку та на платформах електронного уряду («Дія»). Враховуючи високий попит на таке навчання (53% жінок та 44% чоловіків висловили інтерес до безоплатних курсів), держава може заохочувати працевлаштовані компанії організувати внутрішні тренінги з фінансів для співробітників.

3. Спрямоване навчання вразливих груп (пенсіонери, ветерани, переселенці). Для людей похилого віку і ветеранів війни слід підготувати спеціалізовані навчальні матеріали. Дослідження показують, що літні українці мають найнижчий рівень знань і часто не вміють користуватися онлайн-банкінгом, що робить їх уразливими до шахрайства [10]. В умовах воєнного стану особи з числа мобілізованих, військових, ветеранів та їхніх родин потребують чітких практичних знань з управління особистими коштами, користування фінансовими послугами та захисту від шахрайства. Пропозиції

для цієї групи: проводити безкоштовні очні семінари у центрі зайнятості або ветеранських організаціях, випускати легко зрозумілі інформаційні буклети про пенсійні виплати та соціальні програми; організовувати «фінансові консультаційні пункти» для ветеранів, де психолог і економіст допомагають розрахувати сімейний бюджет та обрати кредитні чи страхові продукти; поширювати матеріали про розпізнавання шахрайства через місцеві радіостанції або соціальні гуртки ветеранів (особливо тому, що 84% втрат від карткового шахрайства спричинено маніпуляцією з боку людей).

4. Підтримка підприємництва та малого бізнесу. Молоді підприємці часто потребують знань з фінансового планування та управління ризиками, особливо при стартапах та роботі в умовах воєнної економіки. Держава може співпрацювати з бізнес-інкубаторами, фондами підтримки стартапів і палатами торгівлі, щоб включати до їхніх тренінгів курси з фінансової грамотності. Зокрема, запропонувати гранти або пільгове кредитування підприємцям, які пройдуть відповідні навчання. Одночасно варто розширити освітні програми у вищих навчальних закладах з економіки та менеджменту: впровадити семінари з бухгалтерського обліку, аналізу платоспроможності та інвестицій для студій та молоді, котра мріє вести власний бізнес.

5. Розвиток цифрової фінансової грамотності та кібербезпеки. Враховуючи, що проникнення інтернету в Україні складає понад 82%, дедалі більше населення користується електронними послугами (е-банкінг, онлайн-платежі тощо). Це відкриває нові можливості для навчання через цифрові платформи (мобільні застосунки, інтерактивні курси, відео-уроки), але одночасно вимагає навичок безпечної роботи в Інтернеті. Держава має інвестувати в створення сучасних онлайн-курсів з фінансової грамотності, а також у мобільні додатки (наприклад, «Гаразд» НБУ) з персоналізованим навчальним контентом. Необхідно регулярно оновлювати матеріали з кібербезпеки (розпізнавання фішингу, захист платіжних даних) та інтегрувати їх у масові кампанії: за результатами НБУ, платіжні шахраї у 2024 році найбільше використовували соціальну інженерію, отже програми освіти

повинні передусім навчати громадян правильно реагувати на спроби шахрайства (SMS-сповіщення банків, інформаційні ролики на ТБ, офлайн-тренінги у громадах тощо).

6. Також варто налагодити механізм щорічного онлайн-тестування з фінансової грамотності та оприлюднювати його результати, щоб населення могло моніторити свій прогрес.

7. Масштабні інформаційні кампанії та залучення партнерів. Держава має активніше використовувати ЗМІ та соціальні мережі для популяризації фінансової обізнаності: готувати регулярні публічні кампанії під гаслами відповідального фінансового життя, ролики про особистий бюджет чи інвестиції. За зразок можна взяти успішні проекти (наприклад, спільний курс «Розраховую на себе» для жінок), але розширити їхню тематику на інші групи населення. Слід також заохочувати громадські організації, банки, профспілки та бізнес-асоціації розробляти власні навчальні ініціативи – проводити вебінари, випускати листівки з порадами щодо економії та ощадливості. Важливо координувати такі ініціативи на державному рівні – створити міжвідомчу робочу групу або раду з фінансової освіти з представників НБУ, Мінекономіки, МОН та громадянського суспільства. Спільна організація щорічних фестивалів фінансової грамотності чи «Фінансового тижня» у школах і університетах також може допомогти підвищити суспільний інтерес і мотивацію до навчання.

8. Моніторинг та оцінювання результативності. Удосконалення політики вимагає регулярного аналізу її ефективності. Потрібно проводити планові обстеження фінансової грамотності населення (наприклад, розширити формат Всеукраїнських тестувань та додати нові питання згідно з рекомендаціями OECD). Результати таких опитувань слід публікувати відкрито й обговорювати з експертним середовищем, щоб підвищувати якість програм. Рекомендується також впровадити цифровий моніторинг (аналітика онлайн-зайнятості на освітніх порталах, статистика відвідин фінансового музею чи гарячих ліній) і використовувати ці дані для коригування стратегій.

Законодавче закріплення системи показників (ключові індикатори розвитку фінансової грамотності) допоможе вимірювати прогрес і уникати формалізму.

В цілому, саме ці пріоритетні напрями – від удосконалення шкільної освіти до партнерства з банками – мають визначати подальшу державну політику. З огляду на те, що цінність фінансової незалежності та грамотності є пріоритетом державної політики, реалізація рекомендацій дасть змогу розвивати здоровий фінансовий ринок України й покращити добробут населення.

Застосування сучасних підходів (цифрових ресурсів, педагогічних методик, оцінки ефективності) у синергії з практичними ініціативами приватного сектору (наприклад, досвід ПриватБанку) забезпечить стійке зростання рівня фінансової грамотності в Україні. Це, своєю чергою, підвищить довіру населення до фінансових установ, сприятиме зростанню інвестицій у національну економіку та зміцненню матеріального добробуту.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно оцінити фінансову грамотність населення України, визначити її роль у функціонуванні фінансового ринку та проаналізувати можливості її підвищення через банківські сервіси, державну політику та адаптацію міжнародного досвіду.

Результати роботи підтвердили, що фінансова грамотність має системний характер впливу — від індивідуального рівня добробуту до макроекономічної стабільності та конкурентоспроможності фінансової системи держави.

У першому розділі досліджено теоретичні засади фінансової грамотності. У роботі доведено, що фінансова грамотність у сучасних умовах є багатовимірною характеристикою, яка поєднує знання, навички, поведінкові установки й мотивацію. Встановлено, що у світовій науковій практиці фінансова грамотність розглядається як елемент людського капіталу, який формує здатність індивіда приймати раціональні фінансові рішення та знижувати ймовірність фінансових ризиків. Узагальнення підходів OECD, Світового банку та українських науковців підтвердило, що фінансова грамотність є важливою передумовою економічної стійкості, розвитку культури заощаджень, формування інвестиційної активності та підвищення довіри до фінансових інституцій.

Важливим висновком стало визначення механізму впливу фінансової грамотності на розвиток фінансового ринку: зростання обізнаності населення стимулює попит на фінансові продукти, посилює конкуренцію між установами, сприяє фінансовій інклюзії та спричиняє структурні зміни на ринку. Доведено, що високий рівень фінансової грамотності зменшує асиметрію інформації, посилює культуру кредитування та страхування, а також підвищує стійкість фінансової системи до кризових явищ. Аналіз нормативно-правового та інституційного забезпечення показав, що НБУ, МОН, Мінфін та інші органи влади формують цілісну систему розвитку фінансової грамотності, основою якої є Національна стратегія до 2030 року. Важливим елементом інституційної

підтримки є цифрові освітні платформи НБУ («Гаразд», «Талан») та розбудова фінансових компетентностей для різних вікових груп населення.

У другому розділі було проаналізовано реальний стан фінансової грамотності населення України на основі репрезентативних досліджень OECD/INFE та НБУ, а також результатів власного опитування. Динаміка індексу фінансової грамотності (2018 та 2021 рр.) засвідчила його помірне зростання, проте загальний рівень залишається нижчим за міжнародні рекомендовані орієнтири. Найбільш проблемними компонентами є фінансова поведінка та особливо ставлення — низька схильність до заощаджень, довгострокового планування та інвестицій. Значна частка населення користується лише мінімальним набором фінансових продуктів, а понад 40 % — не залучені до формальних фінансових інструментів, що підтверджує недостатній рівень фінансової інклюзії.

Аналіз соціально-демографічних відмінностей виявив чіткі диспропорції між віковими, дохідними та регіональними групами. Молодь демонструє найнижчий рівень фінансових компетентностей, тоді як домогосподарства з вищими доходами та особи з вищою освітою значно обізнаніші. У сільській місцевості доступ до цифрових і банківських сервісів є суттєво нижчим, що знижує можливості фінансової інклюзії. Важливо, що дані власного опитування підтвердили загальнонаціональні тенденції: недостатній рівень фінансових знань, обмежене користування фінансовими продуктами та низька готовність до довгострокового фінансового планування.

У другому розділі також досліджено банківські послуги АТ КБ «ПриватБанк» як інструмент формування фінансової грамотності. Доведено, що ПриватБанк є ключовим провайдером цифрових сервісів в Україні, а мобільний додаток Приват24 формує повсякденну фінансову поведінку громадян. Завдяки простоті інтерфейсу, доступності інформації, широким можливостям самообслуговування та інтеграції освітніх елементів, банк фактично виконує функцію практичної платформи фінансової освіти. Цифрові сервіси сприяють підвищенню фінансової інклюзії, а широке використання

безготівкових платежів, департаменту онлайн-кредитування та ощадних інструментів робить ПриватБанк важливим партнером держави у формуванні фінансово грамотного населення.

Третій розділ сфокусований на механізмах підвищення фінансової грамотності населення. У роботі узагальнено міжнародний досвід країн з високим рівнем фінансової освіти (Велика Британія, Німеччина, Австралія, Нідерланди) та визначено можливості його адаптації для України. Серед найбільш ефективних практик — інтеграція фінансової грамотності в систему освіти, національні програми оцінювання фінансових компетентностей, партнерство держави та приватного сектору, використання цифрових платформ, стимулювання довгострокових заощаджень та інвестицій. Аналіз засвідчив, що ці інструменти можуть бути ефективно впроваджені в Україні за умов системної державної політики та тісної взаємодії з банківським сектором.

Запропоновані в роботі напрями вдосконалення банківських продуктів і цифрових сервісів АТ КБ «ПриватБанк» включають: розробку інтегрованих освітніх модулів у Приват24, створення персоналізованих фінансових рекомендацій, поширення моделей мікронавчання, покращення прозорості умов кредитування та підсилення програм захисту від шахрайства. Доведено, що такі інструменти не лише підвищують фінансову грамотність клієнтів, а й формують довіру, стимулюють кредитну дисципліну та сприяють стабільності фінансового ринку.

Також обґрунтовано пріоритетні напрями розвитку державної політики: розширення фінансової освіти в школах і вишах, підтримка цифрових платформ НБУ, реалізація регулярних національних вимірювань фінансової грамотності, розвиток фінансової інклюзії в сільських територіях, стимулювання довгострокових заощаджень, зміцнення інформаційної безпеки та боротьба з фінансовими шахрайствами.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що фінансова грамотність є стратегічним ресурсом розвитку фінансового ринку

України. Вона визначає якість фінансової поведінки, рівень довіри до банків, ефективність споживання фінансових продуктів і здатність економіки адаптуватися до викликів. Підвищення фінансової грамотності можливе лише за умови комплексного підходу — поєднання державної політики, діяльності фінансових установ та освітніх програм. У цьому контексті АТ КБ «ПриватБанк» відіграє ключову роль як найбільш цифровізований та доступний інструмент практичного навчання населення.

Отже, реалізація запропонованих у роботі механізмів підвищення фінансової грамотності сприятиме зміцненню стійкості фінансового ринку, зростанню економічної активності громадян, підвищенню рівня фінансової безпеки домогосподарств та формуванню сталого фінансового середовища в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. 10 рішень, якими ПриватБанк робить наше життя простішими. URL: <https://special.ain.ua/privatbank-knows-how/> (дата звернення: 04.12.2025).
2. Гаврилюк А. В. Упровадження фінансової грамотності як умова інклюзивного суспільства. *Inclusion and Society*. 2020. №1. URL: <https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusion-society/article/view/2/1>
3. Гаразд – онлайн-платформа для підвищення фінансової грамотності. URL: <https://harazd.bank.gov.ua/> (дата звернення: 25.11.2025).
4. З першого вересня школярі розпочнуть вивчення предмета «Підприємництво і фінансова грамотність» за навчальними матеріалами Національного банку. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/z-pershogo-veresnya-shkolyari-rozpochnut-vivchennya-predmeta-pidpriyemnistvo-i-finansova-gramotnist-za-navchalnimi-materialami-natsionalnogo-banku> (дата звернення: 25.11.2025).
5. Про банки і банківську діяльність: Закон України від, № України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення:)
6. Закон України «Про освіту». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
7. Кабінет Міністрів України - Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/249601402>
8. Міністерство освіти і науки України : офіційний вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/>
9. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
10. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року : Національний банк України — офіційний вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy-fin-literacy> (дата звернення: 25.11.2025).
11. Національний банк України. Друге Всеукраїнське тестування з фінансової грамотності: Національний банк запрошує українців пройти

«фінансовий чекап». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/druga-vseukrayinske-testuvannya-z-finansovoyi-gramotnosti-natsionalniy-bank-zaproshuye-ukrayintsiv-proyti-finansoviy-chekap> (дата звернення: 24.11.2025).

12. Національний банк України. Офіційний веб-портал. URL: <https://bank.gov.ua>

13. Національний банк України. Стратегія підвищення фінансової грамотності в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalna-strategiya-rozvitku-finansovoyi-gramotnosti-v-ukrayini-do-2030-roku> (дата звернення: 24.11.2025).

14. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанку» URL: <https://privatbank.ua>

15. Перець Г. М., Білик А. М. Стан та проблеми фінансової грамотності в Україні // Економіка і суспільство. – 2022. – № 38.

16. Романенко О. Р. Фінанси: Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 312 с.

17. Савчук С. В., Кузів Ю. В. Вплив фінансової грамотності домогосподарств на їх економічний добробут // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський, 2020 р. – С. 66–68.

18. Слав'янська Н. Підвищення фінансової грамотності: комерційний проект чи державна необхідність? Вісник НБУ. 2013 р. С. 31-35

19. Смовженко Т. С. Фінансова грамотність населення та її вплив на розвиток економіки України. Регіональна економіка. 2013. № 2. С. 34–42.

20. Смовженко Т. С., Кузнецова А. Я. Фінансова грамотність населення та її вплив на розвиток економіки України. Регіональна економіка. 2013. № 2. С. 34–42.

21. Тимків А.О., Сидор Г.В. Фінансова інклюзія як складова відновлення економіки України. Інклюзія і суспільство. 2022. № 1. С. 5–14. URL: <https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusion-society/article/view/2/1>

22. Фінансова грамотність – запорука успішного населення. ResearchGate. URL :

https://www.researchgate.net/publication/338219868_FINANSOVA_GRAMOTNIS_T_-_ZAPORUKA_USPISNOGO_NASELENNIA (дата звернення: 24.11.2025).

23. Фінансова грамотність та обізнаність: факти та висновки. URL: <http://www.uaib.com.ua>. (дата звернення: 25.11.2025).

24. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та добробут, 2021 / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf (дата звернення: 24.11.2025).

25. Центр фінансових знань «Талан». URL: <https://talan.bank.gov.ua/> (дата звернення: 23.11.2025).

26. Черній І. Фінансова грамотність як основа економічної безпеки громадян // Матеріали конференції. – Тернопіль: ТНТУ, 2015. – С. 104–105

27. Юрій С. І. Фінансова грамотність населення у контексті сучасних освітніх тенденцій. Фінанси України. 2012. № 2 (195). С. 16-25.

28. Юрій С. І., Кізима Т. О. Фінансова грамотність населення в діалектиці сучасних освітніх тенденцій. Фінанси України. 2012. № 2. С. 16–25.

29. DevelopmentAid. Does financial education matter for a sustainable future? URL: <https://www.developmentaid.org/news-stream/post/175118/does-financial-education-matter-for-a-sustainable-future> (дата звернення: 24.11.2025).

30. European Commission. Financial literacy – empowering citizens for the future. URL: https://finance.ec.europa.eu/consumer-finance-and-payments/financial-literacy_en

31. Financial Literacy — German Sparkassenstiftung. URL: <https://www.sparkassenstiftung.de/en/projekte/unsere-themen/kernthemen/financial-literacy> (дата звернення: 24.11.2025).

32. Financial Literacy and Education Commission — U.S. Department of the Treasury. URL: <https://home.treasury.gov/policy-issues/consumer-policy/financial-literacy-and-education-commission> (дата звернення: 24.11.2025).

33. Global Money Week 2025 / Національний банк України. URL: <https://events.bank.gov.ua/gmw2025/> (дата звернення: 24.11.2025).

34. Hastings J., Madrian B., Skimmyhorn W. Financial literacy, financial education, and economic outcomes. *Journal of Economic Perspectives*. 2023. URL: <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.37.4.137> (дата звернення: 24.11.2025).

35. Make Change that Counts: National Financial Literacy Strategy 2021–2026 / Financial Consumer Agency of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/financial-consumer-agency/programs/financial-literacy/financial-literacy-strategy-2021-2026.html> (дата звернення: 24.11.2025).

36. National Financial Capability Strategy 2022 / Australian Securities and Investments Commission. URL: <https://files.moneySMART.gov.au/media/vyfbpg4x/national-financial-capability-strategy-2022.pdf> (дата звернення: 24.11.2025).

37. OECD. Di Noia C. Empowering young people in the digital financial age: The role of financial literacy / OECD — Режим доступу: <https://www.oecd.org/en/blogs/2025/03/the-role-of-financial-literacy.html> (дата звернення: 24.11.2025).

38. OECD. G20/OECD INFE report on adult financial literacy in G20 countries. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2017/07/g20-oecd-infe-report-on-adult-financial-literacy-in-g20-countries_021d12ec/04fb6571-en.pdf (дата звернення: 24.11.2025).

39. UK Strategy for Financial Wellbeing / Money and Pensions Service (MaPS). URL: <https://maps.org.uk/en/our-work/uk-strategy-for-financial-wellbeing> (дата звернення: 24.11.2025).

40. World Bank. Financial Capability Surveys Around the World: Why financial capability is important. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/264001468340889422/pdf/WPS6107.pdf> (дата звернення: 24.11.2025).

41. World Investor Week / World Federation of Exchanges. URL: <https://www.worldinvestorweek.org/> (дата звернення: 24.11.2025).

Дуже багато старих джерел

Додайте до джерел

1. Грубляк О.М., Марич М.Г., Бак Н.А., Марусяк Н.Л., Марич А.В. Фінансова грамотність: навч. пос. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т, 2025. 296 с.
2. Грубляк О., Олексин А. Роль поведінкових фінансів у коливаннях фондових індексів: емоції проти раціональності. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University Economics*. 2024. № 1. С. 23–28. <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-1-4>.
3. Грубляк О. М., Жаворонок А. В. Фондовий ринок України в еру фінансових технологій. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15382002>
4. Грубляк О. М. Олексин А.Г. Зелені облігації як інструмент залучення інвестицій в екологічні проєкти. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2024. Том 91. № 6. С. 95–101. <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/48261>
5. Грубляк, О. (2023). Реалії пенсійного забезпечення українців. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University Economics*, (2), 25–32. <https://doi.org/10.32782/ecovis/2023-2-5>

АННОТАЦІЯ

Королюк Ю.В. Фінансова грамотність як ключова ціль ефективного розвитку фінансового ринку України. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025, 76 с.

У роботі розкрито сутність фінансової грамотності та її роль у формуванні ефективного і стабільного фінансового ринку України. Досліджено рівень фінансової обізнаності населення та проаналізовано банківські послуги АТ КБ «ПриватБанк» як інструмент підвищення фінансової грамотності. Оцінено вплив цифрових сервісів банку на фінансову поведінку клієнтів. На основі міжнародного досвіду визначено механізми та напрями підвищення фінансової грамотності населення, включно з удосконаленням державної політики та розвитком банківських інструментів.

Ключові слова: фінансова грамотність, фінансовий ринок, банківські послуги, АТ КБ «ПриватБанк», цифрові сервіси, фінансова поведінка.

ANNOTATION

Koroliuk Y.V. Evaluation of financial stability of the insurance company in modern conditions. Manuscript. Qualification work for the second (master's) level of higher education in the specialty 072 - Finance, banking and insurance. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025, 76 p.

The research reveals the essence of financial literacy and its role in forming an effective and stable financial market in Ukraine. The level of financial awareness of the population is investigated, and the banking services of JSC CB PrivatBank are analyzed as a tool for improving financial literacy. The impact of the bank's digital services on the financial behavior of customers is assessed. Based on international experience, mechanisms and directions for improving the financial literacy of the population are identified, including the improvement of state policy and the development of banking instruments.

Keywords: financial literacy, financial market, banking services, JSC CB PrivatBank, digital services, financial behavior.

Магістерська робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ Ю.В. Королюк

